

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Politická korupce

Jan Chudý

Plzeň 2012

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Mezinárodní vztahy a východoevropská studia

Bakalářská práce

Politická korupce

Jan Chudý

Vedoucí práce:

PhDr. Vladimír Naxera

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2012

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, srpen 2012

Na tomto místě bych velice rád poděkoval vedoucímu mé bakalářské práce PhDr. Vladimíru Naxerovi za jeho odbornou pomoc, vstřícný přístup, rady a čas, který mi při psaní této práce věnoval.

Úvod.....	7
1. Korupce a politická korupce.....	11
2. Typologie korupce	15
2.1 Modely korupce	16
2.2 Druhy korupce	17
2.2.1 Velká korupce.....	17
2.2.2 Malá korupce	21
2.2.3 State capture	23
2.3 Formy korupce.....	25
3. Měřitelnost korupce a Transparency International	28
4. Lobbying	31
5. Protikorupční opatření	37
Závěrem	44
Resumé.....	47
Seznam použité literatury a zdrojů	48
Příloha.....	55

Úvod

Jak všichni dobře víme, korupce představuje jeden z aktuálních problémů, který prostupuje prakticky všechny úrovně naší společnosti. Korupci můžeme dnes považovat za fenomén, ovlivňující nejen politiku, politické strany, ale i politický systém jako takový. Zasahuje celkově do veřejného sektoru a je součástí nejen politické sféry, ale prostupuje i do oblasti ekonomické, kulturní a dokonce i té sportovní. Dnes a denně můžeme sledovat nejrůznější kauzy, které se týkají korupce, či praktik s korupcí spojených. Politické strany se doslova předhánějí v proklamování boje s korupcí ve svých volebních programech a média se snaží ulovit a zprostředkovat co možná největší senzaci.

Tento v České republice donedávna opomíjený jev, nebyl v popředí zájmu ještě v 90. letech minulého století. Opomíjení a nezáměr tuto problematiku řešit a korupci potírat, umožnilo její obrovské a nekontrolovatelné bujení. Můžeme tedy hovořit o závažném společenském problému, který se v určitých podobách a s jistými specifiky vyskytuje takřka ve všech státech světa. Nyní se však dostává korupce do popředí zájmu a je stále více a více zmiňována v nejrůznějších médiích (Petrovský, 2007: 9).

Obecně můžeme říci, že se jedná o jeden z nejméně prokazatelných a postihnutelných trestných činů. Je velice nesnadné prokázat vinu a s naprostou přesností určit všechny viníky korupčního jednání. Je třeba také zmínit, že je velmi nesnadné určit, do jaké míry jsou jednotlivé státy korupcí zasaženy, jelikož se jedná o takový fenomén, který je velice těžce měřitelný a to především z toho důvodu, že samotné výsledky vnímání korupce (*Corruption Perception Index; CPI*) závisejí na názoru občanů daného státu, a také především na tom, zda se dotyčný stát zúčastní těchto průzkumů a následně umožní zveřejnění výsledků.

Před tím, než začnu podrobněji hovořit o korupci samotné, je třeba nastínit určitou strukturu této práce a směr, kterým se v této bakalářské práci hodlám ubírat. V první části této práce se zaměřím na vymezení korupce jako takové a hodlám přiblížit několik pohledů od různých autorů na tento jev, který se objevuje prakticky v každé společnosti.

V další části přijde na řadu typologie korupce, kde uvedu její dělení, několik definic a pro úplnou představu dokreslím tuto teoretickou část práce konkrétními případy, které byly mediálně zveřejněny. Nedílnou součástí politické korupce je úplatkářství a v poslední době je s ní také spojován lobbying, díky četným mediálním kauzám. Proto se hodlám zaměřit i na tyto potencionální součásti korupce a zmíním i několik základních modelů korupce. Příklady, které se budou týkat politické korupce, úplatkářství či netransparentního lobbyingu, budu z drtivé většiny vybírat z prostředí České republiky. Hodlám zde také uvést vnímání politické korupce dle *Corruption Perception Index* (CPI) a její měřitelnost. Právě ta není rozhodně snadnou záležitostí a dá se říci, že z určitého hlediska také značně neobjektivní.

Dále bych se rád v této práci zaměřil i na protikorupční opatření a přijaté zákony, a to zejména v České republice. Díky těmto opatřením by mělo docházet k eliminování jak politické korupce, tak korupce v běžném životě. Pokud se tomu tak neděje, dochází k rozvoji korupčních sítí a korupčního klimatu, což může vést k totálnímu rozkladu státní struktury.

Cílem této bakalářské práce je zmapovat politickou korupci jako takovou a představit několik jejích konkrétních druhů a modelů. Dále hodlám v této práci zmínit problematiku související s lobbyingem, přiblížit to, jak můžeme korupci měřit a na závěr uvést několik protikorupčních opatření, která by se měla stát rozhodujícím krokem v boji a prevenci proti korupci.

Pakliže tedy mluvíme o korupci, je třeba si říci, co to vlastně korupce je. Samotný termín „korupce“ je latinského původu a vychází ze slovního základu *rumpere*¹ a latinského výrazu *corruptus*, jenž je následkem nekalého jednání. Chápání korupce je velmi široké a ve své podstatě zahrnuje veškeré

¹ tj. zlomit, rozlomit, přetřhnout

morálně neospravedlnitelné přijímání, dosahování nebo nekorektním způsobem nabízené získání duševních, hmotných a nehmotných zisků či výhod. V obecném slova smyslu lze korupcí nebo korupčním jednáním označit působení na určitou osobu různými prostředky, jako je fyzické násilí nebo vydírání. Avšak nejčastějším prostředkem a nástrojem k ovlivňování osoby jsou samozřejmě peníze (Chmelík, 2003: 11). Tato skutečnost je dána řadou faktorů, mezi jinými i charakterem dnešní doby a jejím deformovaným žebříčkem hodnot a zájmů.

Dnes se politická korupce vyskytuje v každém politickém systému, mnoho jejích podob je stejných po celém světě. Můžeme se s ní setkat jak v režimech autoritativních, tak i v pluralitních demokratických. Vztah ke korupci je v současnosti jedním z velice důležitých definičních znaků politické kultury, především v transformujících se společnostech (Karklins, 2002: 22–23). Snad každá politická strana, mluvíme-li o demokratickém systému, pravidelně zařazuje do svých volebních programů boj proti korupci. Je však otázkou, zda se jedná pouze o krok, který straně výrazněji pomůže ve volební soutěži, či o opravdový zájem korupci odhalovat, bojovat proti ní a potírat ji. O těchto krocích lze jen spekulovat a samotné výsledky jsou závislé na důvěryhodnosti jednotlivých politických stran. Korupční skandály mohou stranu jak citelně oslabit, tak i posílit, pokud mluvíme o zaměření strany proti „*zkorumpovanému establishmentu*“. Tento postoj může výrazně ovlivnit postavení jakékoliv politické strany, pokud jej kladně přijme voličstvo (Mareš, 2006: 45).

Musím zde také zmínit, že k této problematice ještě více přispívají lobbistické skupiny, jejichž jednání jsou často neprůhledná a jejich skutečné zájmy zůstávají většinou společnosti, protikorupčním organizacím a úřadům důkladně skryty. Lze jen stěží určit, kde končí lobbying a kde již začíná ovlivňování politických představitelů pomocí vydírání a uplácení (Morlok, 2006: 128). Mezi lobbyingem a korupcí je, dá se říci, tenká linie. Avšak lobbying jako takový může být a častokrát je velice prospěšnou záležitostí a zejména pomůckou v ohledu vytváření nejrůznějších zákonů. Ve své podstatě se jedná o naprosto legitimní nástroj k ovlivňování a prosazování

vlastních zájmů a zároveň také k přispívání ke zkvalitnění legislativy. Tento nástroj je však v některých případech zneužíván či vytváří prostor pro spekulace, jak vysvětlím níže. V tomto kontextu se tedy v dalších kapitolách zaměřím podrobněji na lobbying, který jak jsem již zmínil, často přispívá k problematice korupce svou netransparentností.

Mediálnímu obrazu boje proti korupci a uplácení, jak již bylo řečeno, využívají takřka všechny politické strany ve svých předvolebních programech a kampaních. Ve většině případů však chybí politická vůle proti korupci skutečně bojovat (například v České republice můžeme vidět v poslední době neustálá obvinění členů vlády či jednotlivých poslanců z korupce). A to z toho důvodu, jelikož by tato iniciativa mohla vést k oslabení vlastní politické strany, její pozice a postavení, spřízněných politiků či stran a v neposlední řadě sponzorů těchto politických stran. Pokud tedy již nějaká korupční aféra prosákne na veřejnost, jedná se ve většině případů pouze o mediální ostudu účastníků této aféry. Široká veřejnost tyto kauzy vnímá vesměs skrze média jako je televize či bulvární deníky, pro které je to vděčné téma. Otázkou však zůstává, jak moc jsou tyto informace uvedené v médiích relevantní. Výjimku tvoří několik seriózních periodik či institutů, které se touto problematikou zabývají. O korupčním jednání se zpravidla dozvídáme pouze základní informace, které by nenarušily průběh vyšetřování, pokud je zahájeno.

Pro tuto práci jsem zvolil několik publikací, které nám pomohou důkladněji přiblížit danou problematiku. Především koncept *Typology of Post – Communist corruption* od Rasmý Karklins (2002), je zcela zásadní pro zkoumání příčin a důsledků nekontrolovatelného korupčního růstu ve státech postkomunistických republik, jelikož se toto zařazení bezprostředně dotýká i České republiky. V ohledu zkoumání korupce je také velice přínosná publikace profesora Leslie Holmese a neméně tak studie Světové banky z roku 2000. Dále zde také musím zmínit publikaci Karla B. Müllera, Šárky Laboutkové a Petra Vymětala – *Lobbying v moderních demokraciích*. Celou práci dokreslím konkrétními případy týkající se především České republiky, které nám zprostředkovaly nejrůznější periodika.

1. Korupce a politická korupce

Korupci nemůžeme ze sociálně-psychologického hlediska považovat za nějak výjimečné chování, ale dle jejích definic jako typ společenské interakce. Nejedná se tedy, jak si někdo může myslet, o klasický rys systému. Podle této definice tedy můžeme považovat politickou korupci za odchylku politiky od běžných a zdravých podmínek. Každý z nás má určité principy, hodnoty a morální standardy, které ovlivňují naše každodenní rozhodnutí. Je však otázkou, do jaké míry se naše rozhodnutí neodchylují od norem počestného života, pokud jsou tato rozhodnutí ovlivněna jistými přísliby (Deflem dle Novotný, 1999: 3).

Zjednodušeně můžeme konstatovat, že korupci lze chápat jako zneužívání veřejných pravomocí k osobnímu materiálnímu či prospěchovému obohacení. Tento nezákonně generovaný zisk můžeme aplikovat jak na skupiny, nejrůznější korporace a společnosti, tak také na jedince. V této souvislosti hovoříme především o úplatkářství, klientelismu, protekci a dalších odcizeních veřejných prostředků (Drury; Kriekhaus; Lusztig, 2006: 122).

Tento velice silný fenomén přežívá bez obtížnějších překážek několik historických období a disponuje schopností se objevit a působit kdykoliv a kdekoliv díky své univerzálnosti. Korupce se patrně postupně vyvíjela a objevovala v různých formách v průběhu celé historie lidstva (Petrovský: 2007). Lombard (2001) uvádí pro ukázkou přítomnosti korupce několik „*antihrdinů*“, jejichž život či politickou kariéru provázela korupce nebo s ní byli posléze spojováni. Za zmínku stojí určitě historicky známé postavy jako je kardinál Richelieu, Danton nebo Napoleon Bonaparte. I na těchto příkladech z historie můžeme jasně vidět, že korupce byla a stále je velice silným faktorem, který ovlivňuje společnost jako takovou. Proto lze říci, že s korupcí se můžeme setkat takřka dennodenně a to již od útlého věku.

Petrovský (2007) hovoří o tom, že samotný vznik korupce a možnosti jejího výskytu ovlivňuje v obecném pojetí řada společenských, politických, ekonomických i kulturních faktorů. Je třeba si uvědomit, že jestliže existuje nadměrné množství regulací, v přímé závislosti na to zároveň vzniká větší prostor pro podporu korupce. Jako obecné kriminogenní faktory zmiňuje industrializaci, technologické změny, urbanizaci, populační růst a vnitřní migraci obyvatelstva. Zejména hospodářský vývoj podle něj vyvolává hluboké zásahy do tradičních struktur společnosti a dochází tak k sociálnímu i teritoriálnímu rozrušování, kdy během tohoto procesu transformuje ustálené sociální vazby a zcela mění etické normy a hodnotový systém obyvatelstva.

Každý z nás se během svého života setkal minimálně s úzce souvisejícími praktikami korupce, jako je například protekcionismus (Petrovský, 2007: 16). Z vlastní zkušenosti mohu s klidným svědomím říci, že především ve sportovních odvětvích se s tímto nešvarem můžeme setkat jak na nejvyšších, tak i na elementárních stupních sportu, prakticky kdekoliv. Dochází zde k upřednostňování finančních prostředků a možností či jiných výhod oproti talentu a poctivému přístupu. Samozřejmě i v jiných oblastech veřejného života, jako jsou například různá výběrová řízení, se s protekcí dennodenně setkáváme. Lidskou přirozeností a podvědomou reakcí je zajištění toho nejlepšího pro nás a naše nejbližší, a tak i drobná protekce je ve své podstatě přímým následkem korupčního jednání v našem okolí. I tento ne tak závažný jev ve společnosti, je silně demotivující a je úrodnou půdou pro bujení korupčního prostředí.

Scott (1972) uvádí, že korupce představuje skrytou politickou scénu, která může postupně začít dominovat režimu do takové míry, že může začít ovlivňovat složení politických elit a charakter vládní politiky. Vytváření tohoto korupčního klimatu může vést až k takové situaci, kdy se korupce stane nedílnou součástí všech institucí a stále více lidí bude ve velkém pokušení podlehnout možnosti zneužití veřejné moci pro svůj vlastní prospěch.

Do jisté míry se tento několikrát zmiňovaný fenomén vyskytuje ve všech státech světa a je považován za celospolečensky velice závažný problém. Z hlediska četnosti výskytu ho můžeme označit dokonce jako permanentní problém společnosti (Petrovský, 2007: 9). Holmes (2003) hovoří o korupci jako o kulturně specifickém jevu, který je v různých kulturách více či méně tolerován, avšak také podotýká, že nelze považovat míru vnímání korupce takovým způsobem, že v některých zemích je postoj k ní tolerantnější než v jiných státech. Jedná se tedy spíše o nedostatek důvěry občanů v to, že příslušné orgány mohou či hodlají tento problém řešit.

Pokud nahlížíme na korupci a její vztah s úplatkářstvím z filozofického hlediska, můžeme tento vztah definovat jako vztah obecného a zvláštního. V tomto vztahu korupce představuje pojem, který zahrnuje veškeré neoprávněné prospěchy a výhody, které jeden subjekt nabízí dalšímu aktérovi. Zjednodušeně můžeme říci, že korupční jednání je takové jednání, kdy je působeno na subjekt nejrozličnějšími nenásilnými prostředky, aby tento subjekt jednal proti svým morálním nebo úředním povinnostem a dobrým mravům. Nejčastějšími prostředky jsou při korupčních jednáních peníze či hmotné a nehmotné výhody plynoucí z tohoto jednání (Chmelík, 2003: 11).

Pohledy na korupci a její vnímání jsou ve společnosti a především mezi autory různé. Jedním z nich je také klasická definice, kdy J. S. Nye definuje korupci jako deviantní chování, které se z důvodů dosahování soukromých, rodinných, statusových nebo úzce finančních zisků odchyluje od formálních povinností, vyplývajících z veřejné role nebo přestupuje normy proti výkonu určitého typu soukromého vlivu. Chování ve smyslu této definice souvisí se zneužíváním pravomocí osob ve veřejných funkcích. Je však důležité rozdělit veřejnou osobu a veřejného činitele. V podstatě se jedná o zneužívání pravomocí v úzkém okruhu aktérů (J. S. Nye, 1967: 966).

Jako další můžeme definovat korupci jako patologické chování, kdy lze hovořit o korupci vždy tehdy, kdy je držitel pravomocí, který je odpovědný za fungování úřadu, nelegálně ovlivňován jakýmkoliv prostředky, které do budoucna zvýhodňují poskytovatele těchto prostředků a poškozují tak

veřejnost a její zájmy. Z tohoto pohledu na korupci tedy vychází, že o korupci se jedná vždy, když dochází k poškozování veřejného zájmu na úkor prosazování vlastních cílů a zájmů. Míra poškozování zájmů veřejnosti je také jedním z hlavních kritérií při identifikaci a hodnocení korupčního jednání (Friedrich dle Chmelík; Tomica, 2011: 13).

Na korupci je také nahlíženo jako na prostředek maximalizující zisk. Můžeme se rovněž setkat s označením „*tržní korupce*“. Definice v tomto případě hovoří o tom, že o korupci se jedná tehdy, pokud veřejný činitel nahlíží na svůj úřad jako na prostředek obchodu a snaží se maximalizovat jeho zisk. Zásadním nedostatkem této definice je však to, že zcela chybí jakékoliv kritérium pro hodnocení korupce. Jako korupční jednání je tak označováno veškeré jednání v rámci úřadu, které maximalizuje jeho zisk (Van Kleveren dle Chmelík; Tomica, 2011: 14).

Mezi schopnosti korupce patří především ovlivňování veřejného mínění. Proto se také nahlíží na korupci jako na sociální problém, který má hluboké dopady na společnost. Naše společnost je v dnešní době značně ovlivněna médii a tím, jaké zprávy jí právě média zprostředkují. Pokud tedy existuje možnost, jak ovlivnit neutrálního novináře, aby svůj článek napsal tak, jak je třeba, anebo aby podal zcela zkreslené informace, budou tyto dopady na společnost stále větší a větší (Karklins, 2002: 23).

Jak uvádí Frič (1999), korupce se řídí vlastními skrytými pravidly hry na základě svých vnitřních zákonitostí a mechanismů. V této definici je označována jako původce korupčního klimatu, které je schopno ovlivnit obrovský počet lidí a následně jejich postoje. Vodou na mlýn korupci je selhávání jednotlivců, nikoliv však systému, jelikož vidinou momentálního zisku dochází k protihodnotovému jednání. Korupční klima tedy nehraje jedinou roli při tomto morálním selhávání, ale zejména vytváření korupčních pravidel a norem.

2. Typologie korupce

V předešlých kapitolách jsem uvedl několik pohledů, různých definic a chápání korupce. Tato část mé práce se bude podobně jako ty předchozí, odvíjet zejména od pohledu, který na tuto problematiku nabízí profesorka Rasma Karklins (2002). Tento text je podle mého názoru zcela zásadní pro pochopení a přiblížení politické korupce a jejího nárůstu v rámci bývalých postkomunistických republik, kam se Česká republika řadí.

Problematikou chápání korupce (nejen) v České republice je především to, že většina obyvatelstva spojuje korupci s úplatkářstvím, kdy jsou tyto pojmy chápány jako synonyma. Zatímco v zemích západní Evropy korupce zahrnuje i jednání, jako je zneužívání postavení a moci k vlastnímu prospěchu nebo prospěchu svého blízkého okruhu, vydírání ze strany politiků či úředníků, přijímání provizí z veřejných zakázek, zpronevěra veřejných prostředků, protěžování příbuzenstva či známých a ostatní jevy, které označujeme jako klientelismus a nepotismus (Chmelík; Tomica, 2011: 15). I z tohoto důvodu se hodlám v další části této práce zaměřit také na tuto problematiku, kterou klientelismus a nepotismus bezpochyby je.

V dřívějších letech byl vztah mezi korupcí a úplatkářstvím definován jako vztah dvou základních filozofických kategorií, obecného a zvláštního, kdy byla korupce chápána jako širší pojem zahrnující veškeré projevy, kdy jeden ze subjektů získává neoprávněný prospěch a poskytuje výhody subjektu, který tento neoprávněný prospěch poskytuje. Oproti tomu úplatkářství bylo bráno jako jedna z forem korupce a korupčního jednání. Můžeme tedy říci, že korupce a její chápání je velice široké a ve své podstatě zahrnuje veškeré morálně neospravedlnitelné dosahování, přijímání nebo nekorektně nabízené získání duševních, hmotných nebo jiných zisků či výhod. Je však nerozhodné, komu v tomto procesu náleží zisk a kdo je jeho poskytovatelem. Touha po penězích a úspěchu je hnacím motorem jakéhokoliv společenství na světě. Samotný rozsah korupčního jednání je ovlivňován korupčním klimatem a kulturou daného společenství. Můžeme se

setkat s případy, kdy je korupce více či méně nahodilým jevem a kde se naopak rozvinula do fáze organizovaného zločinu, který prorůstá do politických stran, mocenských struktur a systému jako takového (Chmelík; Tomica, 2011: 15–20).

2.1 Modely korupce

Jak jsem uvedl výše, rozsah korupčního jednání ovlivňuje i samotná kultura daného společenství. Korupci lze rozdělit podle několika typových modelů, které byly uměle vytvořeny a slouží nám pro lepší orientaci v této problematice. Existují tři základní modely odpovídající podmínkám, kde je již korupce plně rozvinuta do stadia systémového jevu. Což v praxi znamená, že se stala neoddělitelnou součástí tamního společenského, sociálního a politického uspořádání. Je nutné říci, že tyto modely nejsou pouze specifické pro tyto regiony, ale jedná se spíše o jejich geografické pojmenování, neboť se hustě vyskytují i v ostatní částech světa.

Mezi tyto modely patří africký model, kde si politickou moc rozdělují a kupují největší a nejsilnější ekonomické klany, které si tak zajišťují svou existenci politickými prostředky. K tomuto stavu dochází za předpokladu, že politická moc v zemi zůstává nekonsolidovaná, konsensem oligarchie s konsolidovanými finančními byrokratickými skupinami a částí politických elit. Finanční skupiny opouštějí od konfliktů a dospívají ke shodě pouze v zájmu sebezáchovy. Pokud v některé zemi dojde až na tento model, znamená to ústup od demokracie. Její procedury slouží pouze jako kamufláž a ekonomika klesá stále na nižší úroveň. Nejnutnější potřeby obyvatelstva jsou zajišťovány pouze z toho důvodu, aby si skupina oligarchů udržela v zemi své výsostné postavení a předešlo se zmatku (Vymětal, 2006: 20).

Za předstupeň afrického modelu můžeme považovat model latinsko-americký. V tomto modelu došlo díky němému souhlasu s korupční problematikou k situaci, kdy kriminální sektory získaly v zemi moc srovnatelnou s mocí samotného státu. Tento model je již několik desetiletí spojen s mafií a různými kartely. Neschopnost boje proti korupci a

permanentní politická nestabilita zvyšuje nebezpečí diktatury. Za této konstelace již stačí opravdu malý krůček k přechodu na africký model (Vymětal, 2006: 20).

Poslední model je označován jako asijský. Zde již korupce velmi úzce souvisí se samotným fungováním státu. Jedná se o důvěrně známý a společensky přijatelný jev, který zasahuje i do ekonomické a kulturní sféry (Vymětal, 2006: 20).

2.2 Druhy korupce

Jelikož není literatura v tomto členění korupce jednotná a nabízí nám řadu druhů podle nejrůznějších kritérií, nejjednodušším způsobem jak ji rozdělit, je dle rozsahu. Pokud tedy vezmeme v potaz kritérium rozsahu korupce, můžeme ji rozdělit na dva základní druhy, kterými je tzv. velká a malá korupce. Hovoříme především o korupci vyšších a nižších úředníků. Další druh korupce, který vede k totálnímu rozkladu státní struktury, vymezujeme jako tzv. state capture. V tomto případě hovoříme o nejhorší formě korupce, kdy již zmiňovaná velká korupce postoupila tak daleko, že korupční mechanismy a vazby ovládly prakticky celý stát. V této podkapitole tedy podrobněji popíšeme tyto druhy korupce a pro jasnější představu o nich, je dokreslím konkrétními případy či politickými aférami, které se objevily v nejrůznějších médiích.

2.2.1 Velká korupce

Velkou korupcí (grand corruption, political corruption) máme na mysli takové korupční či úplatkářské jednání, které se dotýká politických špiček či vrcholných představitelů společenského a veřejného života. Úplatky v těchto sférách dosahují značného rozsahu a jsou především velice dobře utajovány. Zisk nebo prospěch je jak v případě korumpujícího, tak korumpovaného

značně vysoký. Někteří autoři zabývající se korupcí a úplatkářstvím, se shodují na těchto podobách velké korupce: zpronevěra veřejných zdrojů, soukromý prospěch z privatizace, nehospodárné užívání veřejných zdrojů, prodej pozic, klientelismus a nepotismus, přidělování monopolních a kvazi – monopolních licencí, zneužívání moci při udělování veřejných zakázek a tzv. *zločiny bílých límečků*.²

Pokud se podíváme skrze spektrum politické scény, je na první pohled patrné, že proto, aby vůbec mohla být sestavena vláda, musí dojít k určitému konsenzu mezi potencionálními koaličními partnery. To samé platí například pro schvalování a přijímání zákonů. A právě zde již vzniká prostor pro různé machinace a dohody (Novotný, 1999: 14). Tímto nechci říci, že samotný proces vytváření koalic je pochybný či od samého začátku podezřelý. Jen podotýkám, že již zde může tento prostor pro korupční jednání vzniknout.

Jako příklad korupce mezi vyššími politickými činiteli nám může posloužit politický skandál, který se rozhořel na začátku roku 2011 v Bulharsku. Bulharsko společně s Rumunskem mělo a stále má obrovské problémy s korupcí (níže podložím toto tvrzení postavením v žebříčku CPI). Bulharsku byly dokonce v roce 2008 pozastaveny dotace z Evropské unie. Jejich odblokování záviselo především na tom, dokud nedojde k soudní reformě, ke zlepšení transparentnosti finančního řízení země a větší politické vůli pro boj s organizovaným zločinem.³ Se stejným problémem se potýkalo také Rumunsko, které však bylo se soudní reformou ještě více pozadu, než Bulharsko. Evropská komise sice ocenila některé jeho kroky, ale velice silně kritizovala především nedostatek politické vůle v oblasti reformního procesu a boji s korupcí.⁴

² Zločiny spáchané respektovanými osobami, které zneužívají svého sociálního postavení. Jedná se zejména o zpronevěru, podvody, podplácení nebo zneužití důvěrných informací.

³ <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+IM-PRESS+20081006STO38721+0+DOC+XML+V0//CS>, náhled 15. 3. 2012.

⁴ http://ec.europa.eu/ceskarepublika/press/press_releases/10982_cs.htm, náhled 15. 3. 2012.

Hlavní roli při skandálu v bulharské politice sehrály odposlechy, které se nevyhnuły ani premiéru bulharské vlády Bojku Borisovovi. Podle odposlechů se mělo jednat o korupci celních úřadů, kdy Borisov požadoval ochranu bulharského podnikatele před celní kontrolou. Další aktéři této aféry, kterými byli ministr financí či ministr vnitra, tlačili na šéfa národní celní správy, aby úřad nekontroloval a neprošetřoval to, co některé spřízněné firmy dovážejí.⁵ Ostatně Bulharsko, pokud to tak můžeme říci, je velice vděčné téma, co se korupce politických činitelů týče. Důkazem je i další aféra vyvolaná začátkem března letošního roku, kdy si ředitelka státního úřadu vyplatila odměny, které se rovnaly výši jejích čtyř ročních platů, i přes fakt, že Bulharsko se i nadále potýká s velkou krizí.⁶

Výše zmíněné kauzy byly jedním z hlavních důvodů, které vedly k zastavení čerpání dotací z Evropské unie pro Bulharsko. Stejná situace hrozila na začátku března (2012) také České republice. Evropská komise pohrozila, že pokud nedojde k okamžitému zlepšení kontroly a auditu dotačních programů, dotace budou zastaveny.⁷ Eurokomisařům nejvíce vadilo zejména základní nastavení a nezávislost auditního systému a způsob kontroly vykonávané řídicími orgány. Dále také kladli velký důraz na zpřísnění personální politiky. Česká republika uzavřela gentlemenkou dohodu, že po dobu těchto úprav nebude žádat žádné proplácení peněz z fondů Evropské unie.⁸

Ukázkou velké korupce v českém prostředí může být například kauza kolem nákupu vojenských obrněných transportérů Pandur. Na tento nákup byla ustanovena zakázka v roce 2008 s rakouskou firmou Steyr, v rámci které Česká republika zakoupila 107 obrněných transportérů za 14,4 miliardy korun. První pochybnosti kolem této zakázky vyvstaly v momentě, kdy deník Mladá fronta Dnes přinesl informace o tom, že Portugalsko při nákupu

⁵ http://www.lidovky.cz/skandal-v-bulharsku-tajne-odposlechy-ohrozuj-i-premiera-pzh-/ln_zahranici.asp?c=A110118_155508_ln_zahranici_jv, náhled 15. 3. 2012.

⁶ http://www.tyden.cz/rubriky/zahranici/evropa/bulharsky-premier-zeme-je-v-krizi-urednici-vrati-odmeny_227488.html, náhled 15. 3. 2012.

⁷ <http://www.denik.cz/ekonomika/evropska-komise-pozaduje-po-cr-prisne-kontroly-jinak-zastavi-dotace-20120321.html>, náhled 3. 7. 2012.

⁸ <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/169053-brusel-pohrozil-cesku-zastavenim-dotaci/>, náhled 3. 7. 2012.

stejných transportérů zaplatilo čtyřikrát menší částku, než tomu bylo v případě České republiky. Tehdejší ministr obrany Barták však kontroval argumenty, že dodávka pro Českou republiku je kvalitativně zcela někde jinde, než jak tomu je u dodávky portugalské. Skutečnost však byla taková, že toto tvrzení bylo zcela nepravdivé.⁹ To následně potvrdilo i prozkoumání obou smluv, kde dokonce vyšlo najevo, že české Pandury ve výbavě za těmi portugalskými zaostávají.¹⁰ Tyto skutečnosti vedly k vytvoření zvláštního týmu elitních detektivů, jejichž úkolem bylo vyšetřit nákup obrněných transportérů Pandur pro Českou republiku. Tento tým se však vcelku záhy rozpadl a byl nahrazen jiným týmem detektivů.¹¹

Hlavní postavou této kauzy se stal lobbista Marek Dalík a tehdejší ministr obrany Martin Barták. Podle americké ambasády si právě Marek Dalík řekl, ještě než k samotnému obchodu vůbec došlo, o obří provizi (18 milionů euro) za dojednání tohoto nákupu České republiky od rakouské firmy Steyr. Tuto informaci také potvrdil manažer firmy Steyr Stephan Szücs.¹² V současné době (červenec 2012) je v souvislosti s dalším předraženým nákupem, tentokrát kvůli vojenským letadlům CASA, vyšetřována místopředsedkyně poslanecké sněmovny a exministryně obrany Vlasta Parkanová. V obou případech prozatím hovoříme o podezření z korupčního jednání, konkrétní obvinění doposud nepadla. Taková obvinění padla v roce 1996 v kauze, která se týkala kuponové privatizace, okolo bývalého šéfa Centra kuponové privatizace, Jaroslava Líznera. Tento případ přinesl i konkrétní trest, jímž bylo 6 let vězení za přijetí osmimilionového úplatku.¹³

⁹ <http://zpravy.ihned.cz/c1-52263530-predrazene-pandury-cesi-za-ne-zaplatili-ctyrikrat-vic-nez-portugalci>, náhled 3. 7. 2012.

¹⁰ http://zpravy.idnes.cz/ceske-pandury-jsou-vyrazne-drazsi-nez-portugalske-maji-i-horsi-vybavu-1mc-/domaci.aspx?c=A110708_205053_domaci_abr, náhled 3. 7. 2012.

¹¹ http://zpravy.idnes.cz/tym-vysetrovatelu-korupce-kolem-panduru-se-rozpadl-f9k-/domaci.aspx?c=A120209_210251_domaci_brd, náhled 3. 7. 2012.

¹² http://zpravy.idnes.cz/americka-depese-steyr-nam-oznamil-ze-dalik-chtel-vyznamny-uplatek-1cj-/domaci.aspx?c=A110902_192836_domaci_brm, náhled 3. 7. 2012.

¹³ <http://www.novinky.cz/domaci/123337-lizner-sedel-za-korupci-ted-je-narcen-z-podvodu.html>, náhled 3. 7. 2012.

2.2.2 Malá korupce

Přímým opakem velké korupce je tzv. malá korupce (petty corruption, grassroot corruption). Jedná se o korupci byrokratickou nebo korupci v běžném životě. Hlavními aktéry jsou zde dopravní policisté nebo nižší úředníci. Do této korupce je zapojeno daleko větší množství účastníků, než v korupci velké a také úplatky z tohoto jednání jsou nepoměrně menší, než v předchozím případě. Dochází zde k úplatkům, které jsou účelně směřovány úředníkům či zmiňovaným dopravním policistům, za účelem obejití právních postupů (Karklins, 2002: 24). V některých zemích mohou být tyto praktiky brány jako součást tamní kultury. Malou korupci můžeme spojit například s podplácením úředníků, zneužívání pravomocí vyplývajících z dozorové či kontrolní činnosti veřejné správy, netransparentnosti, špatnou organizací vyjasnění vztahů mezi podřízeností a nadřízeností, záměrnou nepřehlednou regulací nebo zatemňováním pravidel a využívání jejich flexibility. V této formě korupce mezi sebou v některých případech aktéři uzavírají koluzní dohody a relativně trvalé korupční sítě, proto je tak snaha odstavit korupční jednání ztížena (Vymětal, 2006: 13–18).

Průzkumy, (nejen) v postkomunistických zemích, jasně ukazují, že nemalou část nákladů místních domácností tvoří úplatky. Zejména pro dopravní policii, úplatky ve zdravotnictví, ale také ve vysokém školství, kde docházelo ke kupování úspěšně složených zkoušek. Samozřejmě nemůžeme říci, že všechny úplatky jsou vedeny takto systematicky. Ve většině případů se jedná spíše o úplatky nižším úředníkům na ad hoc bázi. Tyto nahodilé úplatky například pro dopravní policisty, jsou rozhodně méně škodlivé pro systém jako takový, než v případech, kdy úředníci nebo dopravní policisté systematicky vybírají úplatky od občanů. Avšak říci o korupci, že některá z jejích forem či druhů je méně škodlivá, je značně spekulativní a zavádějící (Karklins, 2002: 24).

Jestliže vezmeme v potaz úplatky ve zdravotnictví, musíme si ujasnit, že se nejedná pouze o vztah mezi lékařem a pacientem, ale také vztahy mezi zaměstnanci v rámci tohoto sektoru. Je třeba také zmínit, že tento

komplex vztahů je daleko širší, než pouze vně zdravotního zařízení. Musíme zařadit do tohoto systému vztahy mezi dodavateli farmaceutik, anebo vztahy mezi nemocnicemi (lékaři) a pojišťovny. V tomto sektoru jsou nejčastějšími pokusy o korupci a úplatky v rámci přednostního obsazování do operačního kalendáře, bezplatné lázeňské péče, získání lepší péče v nemocnici či při zařazování a získávání prestižních lékařských pozic. Celkově je tento sektor velice specifický, jelikož zde vzniká velké množství nestandardních vztahů s řadou subjektů (Chmelík; Tomica, 2006: 56).

Výše jsem zmiňoval, že tento druh korupce souvisí především s úplatky pro policii, ve zdravotnictví nebo například ve vysokém školství. Pro jasnější představu tedy zmíním další kauzu, která se týká korupce a uplácení dopravní policie. Koncem července roku 2010 došlo k obvinění šéfa dopravní policie v Písku Davida Hraha. Tamní velitel byl okamžitě postaven mimo službu, když inspekce ministerstva vnitra shledala, že očividně zneužil moci veřejného činitele. Jednalo se především o podvody s pokutami a neplnění povinností. Došlo samozřejmě i na výpovědi spolupracovníků, které přesvědčily inspekci a následně i samotný soud o jeho vině. Bylo zde také důvodné podezření z přijímání úplatků, které se však nepotvrdilo a sám Hrach jej striktně odmítal.¹⁴ Dalo by se říci, že se jedná pouze o obyčejné pochybení velitele dopravní policie, avšak další vyšetřování prokázalo, že korunní svědek v tomto případě sám vydíral některé kolegy a žádal od nich úplatky v řádech desetitisíců. Inspekce ministerstva vnitra tak započala další vyšetřování a v tomto případě se objevili i noví podezřelí. Vyšlo také najevo, že spolupracovníci, kteří Hrach usvědčili, neplnili své povinnosti, mazali fotky řidičů překračujících rychlost nebo si měnili svévolně rozpisy služeb. Největší zděšení zavládlo poté, co se ukázalo, že do evidence přestupků má přístup prakticky kdokoliv.¹⁵

¹⁴ http://zpravy.idnes.cz/sef-dopravni-policie-v-pisku-skoncil-podezreni-z-brani-uplatku-popira-1er-/krimi.aspx?c=A100726_103340_krimi_ttt, náhled 15. 3. 2012.

¹⁵ http://budejovice.idnes.cz/inspekce-proveruje-pisecke-dopravni-policisty-poslal-jit-am-jejich-byvaly-sef-1yl-/budejovice-zpravy.aspx?c=A110106_214139_budejovice-zpravy_pp, náhled 15. 3. 2012.

S úplatky pro dopravní policii také souvisí výzkum prováděný Pavolem Fričem (2001), který se týkal průzkumu mezi veřejností v otázce, jaká je podle nich nejzkorumpovanější instituce. Výsledkem onoho průzkumu bylo, že 24 % obyvatel považovalo právě českou policii za instituci, která byla nejvíce zasažena korupcí. Toto veřejné mínění se týkalo již výše zmiňovaných dopravních policistů, kteří byli nejčastěji korumpováni ze strany občanů v momentě, kdy z jejich strany docházelo k dopravním přestupkům. Pouze 15% dopravních policistů během tohoto výzkumu uvedlo, že jim doposud nebyl nabídnut jakýkoliv úplatek.

2.2.3 State capture

Obecně můžeme říci, že nelze vždy přesně rozlišit tyto jednotlivé druhy, jelikož každý druh korupce se může vyskytovat v různých podobách a mít hned několik forem nebo se vyskytovat jako mix několika druhů. Dalším takový druhem korupce je tzv. state capture. Jedná se o takové jednání, kdy aktéři jak veřejné, tak soukromé sféry usilují o ovlivnění tvorby nejrůznějších nařízení, regulí a zákonů ve svůj vlastní prospěch. Především soukromé firmy, či jednotlivci usilují svým nátlakem o toto ovlivňování, které jim má zajistit určitý profit (World Bank, 2000: 3). Děje se tak i prostřednictvím nejasných spojení mezi politickými a obchodními zájmy státních úředníků. Může tak dojít prakticky k privatizaci veřejné správy, která se ocitne v soukromých rukou spojením politických elit s ekonomickými strukturami. Mezi hlavní projevy „state capture“ patří zneužití legislativní moci, formování koluzních sítí omezujících politickou soutěž, kontrola veřejných institucí de facto pro soukromý prospěch nebo trestnou činnost, podkopávání svobodných voleb skrytou reklamou a neprůhledným financováním kampaní, korupcí médií, korupcí v soudních řízeních, zneužití auditu, vyšetřování a dozoru a v neposlední řadě užívání kompromitujících materiálů pro politické vydírání a nátlak. (Vymětal: 2006: 13–18). Tento typ korupce vypovídá o celkové slabosti veškerých státních institucí, které jsou ovlivněny a podřízeny pouze zájmům jednotlivých politických aktérů (Karklins, 2002: 27).

Pokud hovoříme o korupci v organizačních strukturách, záleží na tom, jakým směrem tato korupce proudí. Jestliže původcem korupce jsou pro – korupčně orientovaní vrcholní manažeři, může se korupce postupně rozšířit celou organizační strukturou. V tomto případě mluvíme o korupci v centralizovaných strukturách. Otázkou zůstává, jak se k tomuto jednání postaví zbytek organizace. Korupce je zde totiž organizovaná z vrcholu a výše úplatků je zde samozřejmě daleko vyšší, avšak nevyskytuje se v takové míře, spíše ojediněle (Vymětal, 2006: 13–18).

Naopak definice korupce s tzv. decentralizovanou strukturou, kde původcem jsou nižší pracovníci, předpokládá, že bude velice obtížné, aby korupce prosákla až do vrcholných orgánů samotné organizace. Pokud budeme uvažovat logicky, je nám zcela jasné, že nižší úředník bude mít daleko složitější cestu k tomu, aby ovlivnil vysokého manažera a jeho rozhodování, pokud nesáhne k extrémnímu vydírání. Proto v decentralizované struktuře korupce k úplatkům dochází v té nejnižší či střední sféře. Pokusy o uplácení či o zkorumpování jsou zde však více časté, ale zisky či úplatky nedosahují takových částek, jako tehdy, pokud mluvíme o korupci u vrcholných manažerů (Vymětal, 2006: 13–18). V tomto ohledu Karklins (2002: 27–30) přikládá velký důraz na to, že není zcela zásadní identifikovat a rozlišovat jednotlivé aktéry, kteří páchají korupci, ale spíše instituce, které jsou tímto jednáním zasaženy a jsou tak korumpovány.

Definice korupce nabízí také alternativní pohled na korupci jako takovou. Jedná se o rozdíl mezi soutěžní a systémovou korupcí. Zatímco u soutěžní korupce, která je označována jako nejefektivnější, zpravidla vítězí ten aktér, který nabídne nejvyšší úplatek či hodnotu. V systémové korupci hovoříme o omezování konkurence a především přímém vlivu na počet aktérů a uchazečů. Je všudy přítomná, institucionalizovaná a srostlá s ekonomickými a politickými institucemi. Vyskytuje se především tam, kde se překračování zákonů stalo běžnou součástí integračních procesů. Na rozdíl od systematické korupce, kde jsou zapojeny všechny úrovně. Ve vrcholném stadiu se státní instituce a jednotliví úředníci mění v soukromé podniky, které se snaží jen maximalizovat své zisky a korupce je již natolik

srostlá se státní správou a politikou, že bez ní tyto instituce nemohou nadále fungovat. Právě tento druh může filtrovat a určovat samotný počet uplácejících a má přímý vliv na zvýhodňování případných kandidátů, získávání konexí a šíření důležitých informací pro získání zakázky, vyhnutí se daňové povinnosti nebo alespoň snížení daní či získání vlastního prospěchu. Mezi další druhy korupce můžeme zařadit korupci přímou nebo zprostředkovanou, krátkodobou či dlouhodobou, uvnitř či vně institucí, očekávanou nebo nahodilou, také korupci, do níž se zapojíme z donucení či koluzní korupci, vymýtitelnou či nevymýtitelnou a korupční jednání, jehož výsledkem je peněžní nebo nepeněžní prospěch (Vymětal, 2006: 13–18).

2.3 Formy korupce

Korupční jednání a korupce jako taková, se vyskytuje nejen v několika druzích, ale také v nejrůznějších formách. Tyto formy se velice často prolínají. V mnoha případech je tedy velice složité korupci prokázat nebo někoho obvinít a následně usvědčit. Můžeme se setkat s formou jednoduchého, ale velice osvědčeného úplatku nebo s dokonale a sofistikovaně propracovanými postupy. Tyto jednotlivé formy se navzájem doplňují a každá jedna z nich na sebe váže další a další.

Do základních forem korupce, které můžeme pozorovat, lze zařadit například zpronevěru a defraudaci, padělání či špatné užívání fondů, vlastizrada, velezrada, pašování, nezákonné zahraniční transakce, podvody, zkreslování, vydírání, křivou výpověď, falešná obvinění, dezerci, nedovolený prodej veřejného majetku a licencí, zneužívání úředních pečeti a razítek, přijetí úplatku nebo nepatřičného daru. Dále do tohoto seznamu můžeme zařadit falšování a manipulaci voleb, spojení s organizovaným zločinem a operace na černém trhu, klientelismus, nepotismus, nezákonné odposlechy a zneužití finančního styku, daňové podvody a úniky, zneužití úředních budov a v neposlední řadě uplácení, podplácení, vydírání a vymáhání nezákonných odvodů a provize (Vymětal, 2006: 18–20).

Právě uplácení je nejrozšířenější formou korupce. Jako každé korupční jednání, i uplácení má dva aktéry. Stranu, které je úplatek nabídnut nebo respektive stranu, která úplatek přijala a uplácejícího, který úplatek nabízí nebo nabízel. Český právní řád definuje úplatek jako určitou výhodu, která se dostává straně, která vědomě úplatek přijímá či přijala. Existuje několik forem úplatků, jako jsou například finanční prostředky, osobní či materiální prospěch nebo tzv. protislužba. Rubem uplácení je podplácení (rozeberu níže), které je samostatným trestným činem, kterého se dopouští ten, kdo jiné straně, ať už přímo nebo pomocí prostředníka, nabídne či přislíbí úplatek v souvislosti s věcí obecného zájmu. Zákoník České republiky také postihuje tzv. nepřímé uplácení, kterého se dopouští osoba, která požaduje nebo přijme úplatek za to, že hodlá působit svým vlivem na výkon pravomoci veřejného činitele nebo za to, že tak již učinila. Dále také osoba, která z tohoto důvodu takový úplatek poskytne, nabídne nebo slíbí (Vymětal, 2006: 18–20).

Mezi jednu z forem korupce můžeme zařadit i již několikrát zmiňovaný *klientelismus*, který úzce souvisí s již výše zmiňovanou protekcí a patrimonialismem, který se plně rozvinul v rámci nomenklatury (Green; Ward, 2004: 11). V dobách komunistické éry bylo častým jevem, že do nejrůznějších funkcí byli dosazováni lidé, kteří byli úzce spjati s režimem či s některými výše postavenými stranickými funkcionáři. Můžeme říci, že to, co platí pro korupci jako takovou, platí i pro klientelismus. Není novým jevem a přetrvává dále v různých sférách společnosti. Současně se také jedná o nejběžnější formu institucionalizace korupce. Tím rozumíme, že pomáhá korupci překonávat organizační náročnost velkých korupčních transakcí (Vymětal, 2006: 15). Výhodou klientelismu oproti korupci, pokud to tak můžeme říci, je jeho horší postižitelnost, jelikož se jedná o sofistikovanější verzi korupce, která je však považována za jeden ze symptomů korupce jako takové. Pokud se klientelismus stane součástí procesu při přijímání nových zaměstnanců, automaticky dojde k odklonu od norem rozhodovacího procesu, který zajišťuje přijímání těch nejlepších možných pracovníků (Novotný, 1999: 22).

Podobným případem jako klientelismus je tzv. *nepotismus*, který také sám o sobě není přímým aktem korupce, ale jeho výskyt v rámci veřejného sektoru je přinejmenším podezřelý. Nepotismem označujeme napomáhání svým příbuzným či přátelům k získání zaměstnání. Upřednostňujeme tak vlastní zájmy a zájmy svého nejbližšího okruhu před spravedlivou soutěží, která je jedním z principů demokracie. Takto vznikají další sítě kontaktů a protislužeb, které pak v celkovém důsledku podkopávají morální hodnoty společnosti. Motivací těchto odměn pak často nebývají pouze finanční prostředky, ale také například poskytnuté nehmotné výhody (Novotný, 1999: 15–17).

Výše jsem v této kapitole zmiňoval *podplácení*, které stejně jako ostatní uvedené formy souvisí s korupcí. V tomto případě, na rozdíl od dvou předchozích – klientelismus a nepotismus, se však již jedná o trestný čin. Trestný čin podplácení postihuje poněkud rozdílný okruh pachatelů, kterak tomu je u trestného činu přijímání úplatků. V případě přijímání úplatků dochází k postihu všech aktérů tohoto nezákonného činu, zatímco v případě podplácení dochází zpravidla k postihu adresáta výhody plynoucí z *obstarávání věci obecného zájmu*.¹⁶ Jako trestný čin v souvislosti s podplácením je klasifikováno podle § 161 trestního zákona takové jednání vůči veřejnému činiteli a odnětí svobody hrozí také pachateli takového trestného činu v souvislosti s úmyslem opatřit sobě nebo někomu jinému značný prospěch nebo způsobit jinému značnou škodu nebo jiný zvlášť závažný následek tohoto jednání. Dále také je trestán odnětím svobody či peněžitým trestem ten, kdo jinému v souvislosti s obstaráním věci obecného zájmu poskytne, nabídne nebo slíbí úplatek (Chmelík, 2003: 86).

¹⁶ Vykládán stejně jako u trestného činu přijímání úplatku podle § 160 trestního zákona.

3. Měřitelnost korupce a Transparency International

Výše jsem hovořil o tom, jak těžké je pro korupci najít přesnou definici. Jejím největším problémem je však to, jak korupci jako takovou můžeme změřit a jaká je vlastně skutečná míra jejího vnímání mezi obyvatelstvem?

Touto otázkou se již několik let zabývá Mezinárodní nevládní organizace Transparency International. Tato organizace se řídí svou vizí, kterou je svět, ve kterém vláda, podnikání, občanská společnost a každodenní život lidí jsou bez korupce.¹⁷ Jedná se o celosvětovou síť mezinárodních nevládních organizací, které jsou zaměřené na problematiku korupce a vytváření protikorupčních programů, do nichž se snaží zapojovat občanskou společnost, podniky a vládní instituce. Důraz je přitom kladen na politickou nestrannost a hlavním principem je samozřejmě nezávislost této organizace. Velké úsilí věnuje Transparency International neustálému upozorňování na problém ohledně korupce a samotné důsledky, které ze samotné korupce plynou. Centrálou více než devadesáti poboček je ta v Berlíně, která funguje od roku 1993.¹⁸

Transparency International vydává každým rokem index vnímání korupce (*Corruption Perception Index*, CPI). Tento žebříček je sestavován na základě odpovědí respondentů, kteří hodnotí schopnost vládních institucí postihovat a potlačovat korupci, účinnost těchto protikorupčních opatření a samotný rozsah korupce v nejrůznějších institucích a oblastech veřejné správy. Je obtížné hodnotit absolutní míru korupce v různých zemích na základě tvrdých empirických údajů. Z toho důvodu je používána jedna ze spolehlivých metod, jak kompilovat údaje vnímání korupce – názory lidí, kteří jsou schopni na základě svého postavení zhodnotit míru korupce ve veřejném sektoru v příslušné zemi. Průzkumy používané při sestavování indexu obsahují otázky, týkající se zneužívání pravomocí veřejných činitelů a

¹⁷ <http://www.transparency.org/whoweare/organisation>, náhled 2. 7. 2012.

¹⁸ <http://www.transparency.cz/o-tic/>, náhled 2. 7. 2012.

zaměřují se například na uplácení státních úředníků, uplácení při zadávání veřejných zakázek nebo zneužívání veřejných prostředků. Dále jde o otázky zkoumající dopady a účinnost protikorupčních opatření v rámci veřejného sektoru. Pozornost je tak věnována jak administrativním, tak politickým aspektům korupce. Hovoříme tedy o výzkumu za pomoci tzv. měkkých dat, která však nejsou zcela spolehlivá.

Index vnímání korupce pro rok 2011 hodnotil míru vnímání korupce ve 183 zemích celého světa. Pro zařazení země do indexu CPI, je třeba, aby pro ni byly k dispozici nejméně tři spolehlivé zdroje údajů. Zařazení země do žebříčku tedy nepoukazuje na existenci korupce v dané zemi, ale závisí výhradně na dostupnosti potřebných údajů. Pro výzkum indexu vnímání korupce pro rok 2011 sloužily údaje od třinácti nezávislých institucí, které prováděly průzkum od prosince 2009 do září 2011. Pro postavení v žebříčku byla použita stupnice 0 – 10, přičemž známka 10 označuje zemi téměř bez korupce, naopak nulou byla ohodnocena země s velice vysokou mírou korupce. Česká republika se v tomto žebříčku umístila se známkou 4,4 na 57. – 59. místě ve světě a má tendenci se dále propadat žebříčkem CPI. Pokud tedy hovoříme o postkomunistických zemích, nejhůře dopadlo Rumunsko se známkou 3,6. Úplně posledním v Evropě, je Bulharsko (3,3). Bodové hodnocení země vyjadřuje vnímanou míru korupce ve veřejném sektoru v dané zemi, zatímco pořadí země uvádí její pozici ve vztahu k jiným zemím a územím zahrnutým do indexu. Pořadí země se může rok od roku měnit pouze proto, že některé země do žebříčku přibudou a jiné z něj naopak vypadnou.

Kompilování údajů poskytnutých od jednotlivých respondentů je považováno za spolehlivou metodu, avšak podle mého názoru není tato metoda zcela objektivní. Pokud uvážíme, že výsledek měření závisí pouze na názoru jednotlivých obyvatel, je do vysoké míry nepravděpodobné, že by tento konečný výsledek byl objektivní. Jako další minus bych uvedl, že samotné pořadí jednotlivých států v žebříčku *Corruption Perception Index* závisí pouze na tom, zda se tyto jednotlivé státy výzkumu zúčastní. Právě

z tohoto důvodu můžeme každoročně zaznamenávat posuny jednotlivých států napříč žebříčkem. Skutečná hodnota výsledků vnímání korupce tedy nezávisí pouze na vyhodnocení celkových výsledků, ale i na již zmiňovaném umožnění těchto výzkumů jednotlivými státy. Největším minusem však podle mého názoru zůstává, že korupce je měřena na základě vnímání obyvatelstvem, nikoliv na její skutečné kvantitativní hodnotě.

Dle tiskové zprávy Transparency International, ze dne 1. prosince 2011, tento index jasně vypovídá o tom, že korupce je České republice zásadním problémem společnosti a podkopává efektivitu veřejných financí, nezávislé fungování institucí, podnikatelskou soutěž a především důvěru obyvatelstva ve vládu. V této tiskové zprávě můžeme také najít doporučení do dalšího období. Jedná se především o zprůhlednění financování politických stran, zajištění vyšší nezávislosti soudnictví a státního zastupitelství, kontrolu čerpání evropských fondů, depolitizaci veřejné správy a obecně daleko efektivnější dohled nad hospodařením společností.¹⁹

Jestliže tedy hovoříme o měřitelnosti a vnímání korupce mezi veřejností, v jejichž názorech se následně odrážejí výsledky míry korupce v jednotlivých státech, musíme podotknout, že v posledním desetiletí došlo k masivní vlně debat a výzkumů o příčinách korupce. Tyto průzkumy přinášejí de facto stále stejné výsledky – korupce není pouze morálním problémem, ale zejména hlavní překážkou růstu a rozvoje v některých částech světa (Lindstedt; Naurin, 2010: 302).

¹⁹ <http://www.transparency.cz/celosvetovem-zebricku-cpi-index-vnimani-korupce-2011-ceska-r/>, náhled 10. 2. 2012.

4. Lobbying

V první části této práce jsem se zmiňoval o tom, jak vnímání zdravé politické soutěže ovlivňuje lobbying a zájmové skupiny. Lobbying jako takový má sám o sobě pověst netransparentního a neprůhledného jednání a je často spojován s podezřelými praktikami zavánějícími korupcí. I z tohoto důvodu byla například na půdě Evropské unie tato funkce přejmenována na neutrální verzi – zástupce zájmových skupin.²⁰ Právě proto se budu v této kapitole soustředit na tuto formu ovlivňování rozhodnutí politických či úředních činitelů.

Než přejdu k tomu, co to vlastně lobbying je a jak se může stát nástrojem korupce a to nejen politické, je třeba si říct něco o jeho historii, kterou můžeme označit za velmi bohatou. Historici se nemohou jednotně shodnout na tom, zda označení aktivit za účelem ovlivňování rozhodnutí poslanců pochází z USA či ze Spojeného království. Do slovníků se tento pojem dostává počátkem 19. století (Vymětal, 2010: 22). Například Birnbau (1992) uvádí svou domněnku, že lobbista je tzv. hledač vlivů, který čekal na rozhovor s politiky v předsálí dolní komory parlamentu. Tato koncepce sahá údajně až do roku 1215, kdy dal anglickým baronům král Jan právo na protest proti jakýmkoliv porušením jejich práv dle Magna Charta. Toto právo je stále základem pro lobbying v USA. Je tedy velice nejasné, odkud tento pojem přesně pochází, kde začal být užíván jako první, avšak jeho historie je více než bohatá. Nejbohatší historii pokusů o ovlivňování politiků a jejich rozhodnutí můžeme zcela jistě zaznamenat v USA (Vymětal, 2010: 23).

Lobbying a lobbování můžeme chápat jako ovlivňování či přesvědčování veřejných činitelů, aby následně jednali v našem zájmu. V této soutěži záleží na schopnostech, metodách a síle užitých argumentů, které mají přesvědčit toho, kdo následně rozhoduje, aby jednal v nejlepším možném souladu s danými zájmy (Olson dle Vymětal, 2010: 18). Lobbying může být také

²⁰ http://ec.europa.eu/civil_society/interest_groups/definition_cs.htm, náhled 19. 3. 2012.

chápan jako reprezentace zájmů, která je prováděna pomocí prostředníků – lobbistů. Do této reprezentace je zahrnuta výměna informací, lobbying za předem stanovené zájmy, vytváření koalic a spolenectví, formální i neformální kontakty, které mají ve finále napomoci k prosazení daných zájmů (Vymětal, 2010: 19).

Nahlížet na lobbying tedy můžeme několika nejrůznějšími způsoby a posuzovat jej podle aktérů do něj zapojených. Dále také podle forem vlivu, charakteru komunikace a místa, kde lobbying probíhá. Největším problémem lobbyingu, je jeho samotné vnímání širokou veřejností. To je spjaté s minulostí, kdy byl lobbying doprovázen mnoha korupčními praktikami, jako je klientelismus či okrádání státu. Snaha o jeho regulaci spočívá ve vyšší transparentnosti veřejné a především politické správy. Proto jako hlavní cíl etablování lobbyingu můžeme určit pokus o vymezení a vytvoření dělicí čáry mezi lobbyingem a korupcí (Vymětal, 2010: 30–31).

Pokud se rozhodneme nahlížet na lobbying v tom ohledu, že ho vnímáme jako historickou součást politiky, můžeme říci, že neexistuje ani po desetiletích zkušeností s těmito praktikami jednoznačné vymezení. Avšak snaha o vymezení přinesla zjednodušení ve formě užšího a širšího náhledu. Tento první užší pohled, je považován za nedostatečný a lobbying chápe jako aktivitu, směřující k ovlivňování rozhodnutí zákonodárců při tvorbě legislativy. Druhým vymezením je tzv. širší, které je chápáno jako snaha ovlivňovat rozhodování veřejných činitelů v exekutivě i legislativě jak na centrální, tak na samosprávné úrovni (Vymětal, 2010: 21). Ovšem za zmínku také stojí obecná definice, která chápe lobbying jako legitimní, legální a uznanou interakci soukromých osob se státními orgány a orgány místní správy nebo samosprávy s cílem dosáhnout toho, aby byla či nebyla přijata některá rozhodnutí dle toho, jak si žádají oni či třetí osoby. Dále také upozorňuje na to, že lobbování nezahrnuje aktivity soukromých osob, které jsou součástí administrativních nebo právních procedur, stejně jako nezahrnuje aktivity, které se odehrávají výlučně na veřejné scéně a které by jakýmkoli způsobem mohly být považovány za korupční jednání (Kalninš dle Vymětal, 2010: 21–22).

Navzdory tomu, že v Bruselu působí až 20 000 lobbistů, v oficiálních dokumentech se s tímto označením setkáme prakticky výjimečně. A to z toho důvodu, jak jsem již uvedl v úvodu této kapitoly, že na půdě Evropské unie došlo k úpravě názvu, kdy je lobbista označován jako zástupce zájmových skupin. Evropské instituce zatím jasně nedefinují to, co je lobbistická činnost a kdo je lobbista. Pojetí lobbingu na půdě Evropské unie vyplývá spíše ze specifické role zájmových skupin a ze způsobu fungování unijních institucí. V současnosti se tedy hovoří o regulaci lobbingu při institucích Evropské Unie. Můžeme obecně konstatovat, že tato regulace je založena pouze na dobrovolném prohlášení jednotlivých lobbistů, kteří se tak rozhodnou sami sebe definovat a registrovat se v příslušném rejstříku. Tento akt však není právně vyžadován, jelikož ona registrace je vyžadována pouze některými unijními institucemi (Laboutková; Vymětal, 2010: 107–109).

K určitému posunu na půdě Evropské unie došlo na konci prvního čtvrtletí roku 2011, kdy ústavní výbor europarlamentu tento týden podpořil návrh na vytvoření společného rejstříku lobbistů pro Evropský parlament i Komisi a k účasti na společném „transparentním rejstříku“ vyzval i Radu ministrů EU. Tento společný registr Evropského parlamentu a Komise by měl být podle výboru krokem k posílení transparentnosti rozhodování o evropské legislativě.²¹

Jak můžeme vidět výše, nedílnou součástí lobbingu jsou zájmové skupiny, které fungují na takovém principu, kde každý jednotlivec má své specifické zájmy a některé z nich má společné s větším či menším počtem jiných jedinců. Právě tyto společné zájmy jsou spouštěcím mechanismem zájmového sdružování. Pro význam těchto zájmových skupin má zásadní vliv konflikt s jinými skupinami, se kterými se dostává do soutěže o rozhodující vliv (Laboutková, 2010: 136). Jejich úkolem je také zajistit co možná nejvíce informací pro výrobce, distributory či spotřebitele tak, aby byli schopni reagovat včas na chystané změny, které se například připravují v poslanecké

²¹ <http://www.euractiv.cz/evropske-institute/clanek/europoslanci-chteji-spolecny-rejstrik-lobbistu-pro-vsechny-institute-eu-008697>, náhled 6. 7. 2012.

sněmovně. Dalším důvodem je již zmiňovaná snaha o podílení se na finálním rozhodnutí, anebo při jeho utváření (Foret, 2006: 278).

Jak jsem již předeslal v úvodu této práce, lobbying je považován za velice neprůhledný a často netransparentní a tato jeho pověst mu jistě na věrohodnosti nepřidá. V tuto chvíli si určitě každý vzpomene zřejmě na nejznámější českou aféru z roku 2009 týkající se lobbyingu. Tu rozpoutalo několik fotek zachycujících, dnes již bývalého, českého premiéra Mirka Topolánka, při jeho dovolené v Toskánsku, kterou trávil po boku vlivných podnikatelů a lobbistů energetického gigantu ČEZ. Fotky z této dovolené vyvolaly velkou vlnu nevole a otázek, týkajících se nedávné státní zakázky za několik desítek miliard právě pro ČEZ.²² Další otázky k této kauze okamžitě přibýly poté, co vláda rozhodovala o prodeji pražského letiště a jedním z hlavních kandidátů na koupi, byla slovenská finanční skupina J&T. Tyto pochyby vyvstaly především z toho důvodu, že již zmiňované dovolené tehdejšího českého premiéra se účastnil i jeden z vrcholných manažerů této finanční skupiny, kterým je Dušan Palcr.²³

Dalším příkladem lobbyingu, který je na hraně zákona, může být přelévání státního majetku značně pod cenou, do rukou soukromých firem nebo zahraničních investorů. Bezpečností informační služba (BIS) poukazuje na fakt, že při výběrových řízeních na veřejné zakázky jsou známi vítězové již předem, anebo jsou dokonce státní zakázky zadávány bez předchozího tendru. V těchto případech dokázaly silné zájmové skupiny prosadit své cíle na všech úrovních tvorby právních norem.²⁴

V současné době se objevují pokusy o zprůhlednění lobbyingu. Chystaný zákon však naráží na problém, jak nejlépe lobbying definovat. Obecně nemůžeme říci, že veškeré lobbování je netransparentní a pochybné a tím přispívá ke korupci. S lobbyingem přijdou do styku častokrát i nevládní

²² http://zpravy.idnes.cz/politici-a-lobbiste-cez-se-nahodne-sesli-na-dovolene-fhr-/domaci.aspx?c=A090727_230056_domaci_anv, náhled 16. 3. 2012.

²³ http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/premierova-dovolena-topolanek-se-setkal-s-j-t-i-cez_63591.html, náhled 16. 3. 2012.

²⁴ <http://aktualne.centrum.cz/ekonomika/penize/clanek.phtml?id=713372>, náhled 16. 3. 2012.

organizace či odbory, kdy jejich pomoc žádají samotní politici. Toto lobbování může být velice užitečné a přínosné. Je tedy třeba odlišovat lobbování jako takové a pochybné snahy ovlivňovat politická rozhodnutí jinými způsoby.²⁵

Právě z těchto důvodů existuje snaha o co možná nejpřesnější definici, která by lobbying v očích veřejnosti očistila od neustálých pochybností ohledně jeho netransparentnosti. Jak jsem zmínil v předešlém odstavci, na tento problém naráží právě chystaný zákon. Tento zákon by měl zcela vyjasnit hranice lobbingu a přesně ho definovat.

Zmíněný zákon o lobbingu v České republice by měl s velkou pravděpodobností stát na třech pilířích. Jedním z nich je seznam lobbistických kontaktů vykazovaných lobbisty, orgánu pro kontrolu seznamu a lobbistických schůzek vykazovaných lobbovanými. Definice lobbingu v tomto zákoně se zaměří zřejmě pouze na legislativní proces, nebo k němu dále připojí ještě proces rozhodovací. V prvním případě by za lobbying byla považována komunikace s lobbovaným, která by měla za cíl ovlivnit rozhodování orgánů veřejné moci nebo proces, který rozhodování předchází a dosáhnout tak vypracování, předložení, projednání, schválení, změny nebo doplnění návrhu právního předpisu. Každopádně je v tomto návrhu počítáno s tím, že samotná definice „lobbovaného“ začne v nejvyšších patrech politiky u poslanců, senátorů a členů vlády. Dále zahrnuje samozřejmě vedoucí ostatních ústředních správních úřadů, v jejichž čele není člen vlády a vedoucí úřadů, jimž jsou svěřeny kompetence ústředního správního úřadu. Do definice spadají i náměstci na ministerstvech a ve státní správě a další vedoucí zaměstnanci, stejně jako asistenti a poradci poslanců, senátorů a členů vlády.²⁶

²⁵ <http://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/pri-uradu-vlady/karolina-peake/v-medich/zpruhledni-lobbing--94370/>, náhled 20. 4. 2012.

²⁶ <http://tn.nova.cz/zpravy/domaci/zakon-o-lobbingu-bude-do-konce-cervna-pripravi-ho-karolina-peake.html>, náhled 6. 7. 2012.

Samotný lobbying je tedy nutné vnímat jako jev, který je zcela legální a legitimní, ale jak jsem již zmiňoval výše, lobbying vyvolává často otázky o přijatelnosti jeho praktik. Například Vymětal (2010) vidí v určování a vymezování hranic přijatelnosti těchto praktik velice složitý proces, jelikož k tomu, aby k takovému stavu došlo, je nutné dlouhotrvající společenské diskuze o nejrůznějších otázkách veřejného zájmu a jejich vztahu s pravidly a povahou lobbyingu jako takového.

5. Protikorupční opatření

V předchozích kapitolách jsem hovořil o tom, jak korupce ovlivňuje a prostupuje celou společnost. Několikrát jsem zmínil, že korupce vede k celkovému morálnímu, kulturnímu i hospodářskému úpadku země. Tyto důvody jsou tak závažné a zcela dostačující, aby bylo s korupcí a všemi jejími součástmi bojováno i skrze určitá právní opatření (Chmelík; Tomica, 2011: 149). Základním předpokladem pro boj s korupcí a to nejen s politickou však je, aby existovala dostatečná politická vůle k potírání a tvrdému postihování korupce.

Než přejdu k samotným protikorupčním opatřením (České republiky), je třeba zmínit, co je vlastně cílem těchto opatření. Obecně se dá říci, že cílem protikorupčních opatření je snižování a potírání korupce, neboť její úplná eliminace je takřka nereálná. Chmelík; Tomica (2011) uvádí, že je nezbytné a důležité mít reálný cíl v boji s korupcí, jelikož nedostatečné výsledky, které s sebou přináší postup, jenž si stanovil nereálné cíle, celkově odrazuje společnost od větší účasti a aktivní participaci v protikorupčních aktivitách. Největší důraz musí být kladen na samotnou prevenci korupce a na systémové změny.

Existuje určitý seznam fundamentálních podmínek, které by v případě jejich splnění, měly zaručit úspěšný boj s korupcí. Otázkou však je, do jaké míry jsou všechny tyto podmínky splnitelné v reálném světě a jaká je vůle vytvořit pro tyto podmínky vhodný prostor. Již výše zmiňovanou podmínkou, je právně ošetřená liberalizace a privatizace, zkvalitnění a zefektivnění chodu státní správy, akceptování a především realizování mezinárodních smluv a úmluv potírajících korupci, důsledná kontrola činnosti zodpovědných osob, reforma veřejného sektoru a zkvalitnění chodu státní správy, zajištění rovnocenného a spravedlivého právního prostředí, umožnění existence nezávislých vyšetřovacích a justičních orgánů, vytváření racionálních regulačních plánů ve státní správě a vypracování mezinárodních standardů chování veřejných činitelů. Za nejdůležitější bod těchto podmínek však považuji transparentnost financování politického prostředí (Chmelík; Tomica,

2011: 150). Právě zde vyvstávají nejčastěji otazníky, pokud hovoříme o financování volebních a jiných kampaní nejrůznějších politických stran. Tyto kauzy, které se týkají financování volebních kampaní, bývají nejčastěji zmiňovány v médiích, stejně tak jako například podivné vyplácení odměn na současné české politické scéně. Právě tyto zvláštní odměny, jako tomu bylo v kauze ministra školství Dobeše či ministra dopravy a místopředsedy Věcí veřejných Víta Bárty, podle mého názoru zcela podkopávají důvěru ve vládu a její tolikrát propagovaný boj s korupcí.²⁷

Celkově tato opatření a protikorupční strategie zahrnuje dle Chmelík; Tomica (2011), tři základní roviny. První rovinou rozumíme zprůhlednění podmínek přidělování mezinárodních dotací a jejich sledování až k cílovému uživateli, spolupráci s Evropskou unií v rámci opatření proti zpronevěře a umožnění nezávislého auditu zahraničních partnerů. Druhá rovina řeší vnitrostátní úroveň a vytváří zejména podmínky pro kontrolu finančních toků, nezávislé audity, stanovení jasných a zřetelných pravidel pro poskytování dotací a eliminaci imunitární snahy. Třetí rovinu představují opatření, která mají snižovat rizika korupce v oblasti místní správy. Jsou jimi důkladnější výběrová řízení odborníků, postupné navození seberegulační role, výcvik, kontrola a výchova zaměstnanců a nastolení transparentního mechanismu řízení.

Tyto tři základní roviny protikorupčních opatření můžeme dále rozvést do celkového komplexu opatření v oblasti státní moci, finančních opatření, legislativních opatření a informačních opatření a transparentnosti. Každá z těchto oblastí obsahuje další podmínky, které je nutno přijmout, aby byl boj s korupcí a její prevence úspěšný. Pokud tedy dále rozvedeme tyto roviny, je nezbytně nutné pro úspěšnou prevenci korupce především to, aby veškerá moc nebyla soustředěna v rukou několika málo jedinců a docházelo k řádnému volení státních orgánů. Jestliže hovoříme o oblasti státní moci, je nedílnou součástí tohoto komplexu protikorupčních podmínek, vytvoření jednoznačného systému pravomocí a zejména transparentnosti a

²⁷ <http://www.novinky.cz/domaci/226281-rozdal-jsem-stotisticove-odmeny-a-nestydim-se-za-to-rekl-barta.html>, náhled 20. 6. 2012.

odpovědnosti. Přijetí finančních opatření s sebou nese vytvoření kontroly finančních toků a důsledného mechanismu pro kontrolu užívání veřejných a soukromých zdrojů, aby se zcela zamezilo nejružnějším pochybením. Výše jsem již zmiňoval nezávislou jurisdikci, čímž by se mělo předcházet tomu, aby se korupce objevovala v samotném justičním systému a nedocházelo tak ke zkorumpování soudců, odkládání případů nebo dokonce ke ztrátám soudních spisů. Důvěra veřejnosti v justiční systém je jeden z nejdůležitějších kroků pro úspěšný boj s korupcí (Chmelík; Tomica, 2011: 152).

V úvodu této kapitoly jsem uvedl, že se hodlám zabývat především protikorupčními opatřeními v České republice. Česká vláda v návaznosti na zvyšující se míru korupce připravila v roce 2009 tzv. „*protikorupční balíček*“, který obsahuje několik výraznějších změn zákonů a opatření, které by měly vést k větší transparentnosti rozhodovacích procesů. Tato novelizace zákona byla podle mého názoru již nevyhnutelná. Tento balíček se inspiroje principy a systémy, jež jsou běžnou součástí zákonů v ostatních zemích. Objevuje se zde například institut korunního svědka, který znamená výměnu klíčového svědectví za beztrestnost, dále pak také zpřísnění kontrol a prověrek členů výběrových komisí. Tito členové by měli procházet prověrkami Nejvyššího kontrolního úřadu České republiky.²⁸

Z těchto uvedených příkladů se tedy můžeme domnívat a předpokládat, že v České republice politická vůle k boji s korupcí, a to nejen s tou politickou, rozhodně je a že vláda má obrovskou chuť korupci zcela vymýtit. Toto odhodlání vláda České republiky podpořila vydáním hned několika dalších opatření, která by měla vést k úspěšné prevenci politické korupce. Podle prohlášení vlády by mělo úspěšné dodržování tohoto vládního programového prohlášení do budoucna snížit schodek veřejného rozpočtu, naopak zvýšit konkurenceschopnost České republiky ve světě a také zvýšit hospodářský růst. Předpokladem tohoto programu je také to, že by se mělo pozitivně odrazit ve společnosti. Nejedná se však o snadnou

²⁸ <http://www.mvcr.cz/clanek/protikorupcni-opatreni-vlady-ceske-republiky.aspx>, náhled 16. 3. 2012.

cestu, ale o tvrdou práci na legislativních a exekutivních krocích.²⁹ Na místě je však několik otázek – je tato vůle opravdu skutečná? A zda se nejedná pouze o snahu vytvořit pozitivní obraz vlády České republiky v očích veřejnosti, anebo do jaké míry můžou tato protikorupční opatření opravdu naplnit výše uvedené cíle, které si vláda od těchto opatření slibuje. Dle mého názoru se jedná o momentálně zcela nerealizovatelné cíle (viz výše), které spíše působí utopickým dojmem, pokud zvážíme v jaké politické situaci a náladě se momentálně vláda a celá česká politická scéna pohybuje.

Tento „protikorupční balíček“ by měl především zvýšit transparentnost veřejných zakázek, která je tak důležitá v boji proti korupci. Ostatně i to je jeden z nejdůležitějších bodů tohoto vládního prohlášení. Jeho základní myšlenka spočívá především v tom, že veškeré informace o veřejných zakázkách musí být veřejně dostupné, účastnit se veřejných zakázek budou moci pouze firmy se zcela průhlednou strukturou, zvýšení kontroly při prodeji veřejného majetku, zpřísnění kontroly a spolehlivosti, kterou nebudou procházet už jen policisté, ale i další osoby působící ve veřejné správě, nezávislá kontrola policie, zavádění trestní odpovědnosti právnických osob, což by mělo vést firmy k větší odpovědnosti, omezení výdajů státu jen na nezbytně nutné náklady, zvýšení členů komise hodnotící významné veřejné zakázky a jako hlavní bod bych v tomto výčtu jednoznačně určil zvýšení a zpřísnění trestů za korupční jednání.³⁰

Pakliže se tedy drtivá většina těchto opatření všeobecně týká větší transparentnosti, v této otázce by měla hrát vůdčí roli především média, která by měla poskytovat informace, týkající se korupce, široké veřejnosti. Právě toto je způsob, kterým by mělo k tak žádané transparentnosti docházet (Lindstedt; Naurin, 2010: 305).

Za silného hráče v boji proti korupci můžeme samozřejmě považovat Evropskou unii. Česká republika, jakožto součást EU, se samotným členstvím musela zavázat k přijetí právních norem platným ve všech členských státech Evropské unie. Jestliže budeme hovořit o korupčních

²⁹ <http://icv.vlada.cz/cz/protikorupcni-opatreni/>, náhled 16. 3. 2012.

³⁰ <http://icv.vlada.cz/cz/protikorupcni-opatreni/>, náhled 16. 3. 2012.

opatření z dílny Evropské unie, nesmíme také zapomenout na další organizace, které hrají významnou roli v boji proti korupci. Především Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) a Rada Evropy se v této problematice angažují velkou měrou. Prvotní krok pro mezinárodní boj s korupcí učinila v druhé polovině 90. let právě OECD, která vydala několik zásadních směrnic a úmluv, které se týkají zvládnání konfliktu zájmů ve veřejné službě. Trestněprávní úmluva o korupci Rady Evropy, která vešla v platnost v České republice v roce 2002, kriminalizuje řadu korupčních jednání jak na národní, tak i mezinárodní úrovni. Tato úmluva představuje zcela zásadní změnu v postupech Policie České republiky při dokumentaci korupčního jednání. V praxi to znamená, že přijetím této úmluvy lze využít při vyšetřování takové postupy, jako jsou například telefonní odposlechy, záznamy telekomunikačního provozu či nasazení agenta provokatéra.³¹ Na plnění těchto závazků a úmluv v rámci Evropské unie dohlíží Skupina států proti korupci – GRECO.³² Samozřejmě, že i Evropská unie aktivně participuje v oblasti boje s korupcí. A to již výše zmíněnou spoluprací s OECD a Radou Evropy, tak i vytvářením vlastních protikorupčních mechanismů a dokumentů (Mazel, 2006: 165–171).

Výše jsem zmiňoval, že nejdůležitějším krokem v boji s politickou korupcí a korupcí jako takovou, by měla být především její účinná prevence. Je tedy nutné tento fenomén potlačovat v rámci mezinárodní spolupráce a aplikovat řadu osvědčených preventivních principů, osvětou, principů podporující význam etických hodnot, principů kontroly, již několikrát zmiňované transparentnosti, sdílení a aktivní participace, a také přijetím konkrétních opatření postihující korupční jednání (Chmelík, 2003: 135).

³¹ Agentem je zde příslušník Policejního sboru, který na základě příkazu příslušného orgánu činného v trestním řízení přispívá k odhalování, zjišťování a usvědčování pachatelů obzvláště závažných trestných činů korupce a trestného činu zneužívání pravomoci veřejného činitele. (online na: <http://www.mvcr.cz/clanek/co-je-bude-a-mohlo-by-byt-noveho-v-oblasti-potirani-korupce-a-uplatkarstvi.aspx>, náhled 17. 3. 2012).

³² GRECO je orgánem ustaveným na základě Rezoluce (98)7 Výboru ministrů Rady Evropy, která schválila přijetí částečné a rozšířené dohody zakládající „Skupinu států proti korupci - GRECO“. Hlavním předmětem činnosti GRECO je monitorování implementace jednotlivých protikorupčních instrumentů Rady Evropy, zejména Trestněprávní úmluvy Rady Evropy proti korupci (Česká Republika tuto úmluvu ratifikovala 8. 9. 2000) a Občanskoprávní úmluvy Rady Evropy proti korupci (Česká Republika ji ratifikovala 24. 9. 2003). (online na: <http://www.mvcr.cz/clanek/staty-proti-korupci-greco.aspx>, náhled 17. 3. 2012).

Vláda České republiky představila strategii pro boj s korupcí na období let 2011 – 2012. V tomto dokumentu lze najít úpravy legislativních opatření pro toto období. Priority české vlády se týkají především novely zákona o veřejných zakázkách, přijetím zákona o úřednících zajišťujících odpolitizování, profesionalizace a stabilizace veřejné správy, zavedení přísnějších pravidel pro nakládání s majetkem obcí a krajů, úprava podmínek pro nakládání s majetkem právnických osob zřizovaných státem nebo územními samosprávnými celky a společností s majetkovou účastí státu, posílení kontrolních pravomocí Nejvyššího kontrolního úřadu ve vztahu k územním samosprávným celkům, dokončení elektronizace agend provozovaných v rámci veřejné správy, zefektivnění systému svobodného přístupu k informacím, posílení nezávislosti a odpovědnosti státního zastupitelství za výkon svěřené pravomoci, již výše zmiňované předložení zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a posílení restitutivní funkce trestního řízení včetně odčerpání výnosů. Vláda si od těchto opatření slibuje snižování korupčních příležitostí, a to jak prostřednictvím vyváženého poměru prevence a represe, tak i díky větší transparentnosti příslušných procesů.³³

Jak jsem již zmínil výše, podle těchto veškerých programů a protikorupčních balíčků můžeme usoudit, že by Česká republika a především její vláda měla disponovat onou politickou vůlí, po které je tak často voláno a která je tak nezbytná pro úspěšný boj proti korupci, její prevenci a v neposlední řadě jejímu potírání. Realita však zatím zůstává zcela jinde. Pokud uvážíme, že vládu musela opustit již celá řada ministrů či opozičních poslanců právě díky podezření z korupce, jsou tato opatření a vládní prohlášení zcela v rozporu s reálnou situací, která na české politické scéně panuje. Posledním takovým případem je kauza kolem Davida Ratha, kterého okamžitě následovalo vyšetřování Vlasty Parkanové. Právě díky takovýmto případům a jim podobným, má Česká republika tendenci se dále propadat v žebříčku *Corruption Perception Index* (CPI). Mezi vyspělými státy, kam se

³³ www.mvcr.cz/.../strategie-vlady-v-boji-proti-korupci-na-obdobi-let-2011-a-2012-pdf.aspx, náhled 20. 3. 2012.

jistě rádi řadíme, se začínáme ocitat pomalu, ale jistě na samém chvostu.³⁴
A jelikož je tento žebříček sestavován především z průzkumu veřejného mínění, není tato pozice ani trochu lichotivá.

³⁴ <http://www.transparency.cz/celosvetovem-zebricku-cpi-index-vnimani-korupce-2011-ceska-r/>, náhled 20. 3. 2012.

Závěrem

Hlavní myšlenkou této práce bylo přiblížení problematiky týkající se korupce, která zasahuje do nejrůznějších sfér našeho života. Pokusil jsem se důkladněji přiblížit několik druhů a modelů, ve kterých se korupce vyskytuje. Dále jsem se pokusil přiblížit, do jaké míry je korupce měřitelná a jak jsou či nejsou tato měření objektivní. Na závěr jsem v této práci zmínil několik protikorupčních opatření, které se týkají především České republiky, a to jak jsou nebo by měla být ve skutečnosti naplňována.

V samém úvodu práce jsem zmínil hlavní problematiku spojenou s korupcí. Ta je taková, že korupci lze bez větších výhrad označit za celosvětový problém, který výraznou měrou ovlivňuje naši společnost, jelikož prostupuje do všech jejích vrstev. Toto tvrzení je zcela logické, pokud uvážíme, že korupce neovlivňuje pouze politickou sféru naší společnosti, ale také tu ekonomickou, kulturní a v poslední době bohužel i tu sportovní. V této části jsem taktéž poukázal na fakt, že odhalování a následné trestání korupčního jednání, je velice problematické. To především z toho hlediska, že je velice složité odhalit obě strany, které se takového jednání účastní.

K samotnému korupčnímu jednání nás vede několik druhů motivací či okolností. Pokud tedy hovoříme o tom, co nás vede k tomu, abychom se účastnili korupčního jednání na jakékoliv úrovni, je třeba zmínit, že ne vždy se tohoto jednání účastníme zcela dobrovolně. Jestliže v tuto chvíli pomineme hmotné či nehmotné výhody, které nám z tohoto jednání vyplynou, dostaneme se do sféry spojené s korupcí, kterou je například vydírání. Avšak tato práce pojednává především o dobrovolném a určitým způsobem motivovaném účastnění korupčního jednání na nejrůznějších úrovních a v nejrůznějších sférách společenského života.

Dále jsem v první části práce zmiňoval, že tento fenomén můžeme bez okolků považovat za historický jev. Nejedná se tedy o jev zcela nový, který by vyvstal na povrch v posledních několika letech či desetiletích. Je sice pravdou, že v současné době je tomuto problému věnována značná

pozornost, ale skutečnost je taková, že se nejedná o zcela novou problematiku. Lze však říci, že v období posledních dvou až tří dekad, byly pro rozvoj korupčního klimatu a bujení korupce nejvhodnější podmínky. V této souvislosti poukazují především na nadměrné množství regulací, industrializaci, technologický pokrok, urbanizaci a celkový populační růst.

Poukazují zde také na fakt, že s korupcí nebo s některou z jejích podob se setkal snad již každý z nás. Pro toto tvrzení je hned několik argumentů, kterými ho lze podpořit, jelikož korupce disponuje několika formami, jako je například protekcionismus, nepotismus či klientelismus. Proto se v této práci věnuji i těmto formám, ve kterých se korupce může vyskytovat a dozajista také vyskytuje. Je třeba zmínit, že i mezi samotnými autory nepanuje jednoznačná shoda o tom, která z definic je ta nejsprávnější, nejflexibilnější a nejméně výstižnější. Z tohoto důvodu jsem se během této práce snažil přiblížit co možná největší počet relevantních názorů a postojů ke korupci, které jednotliví autoři nabízejí.

Pro úplnou představu o korupci bylo také nutné zmínit několik druhů a modelů korupce, se kterými se můžeme setkat. Především korupce vyšších úředníků hýbe současným mediálním světem a je podrobně sledována nejrůznějšími deníky a televizními nebo rozhlasovými stanicemi. V dnešní době ovšem hrají jednu z hlavních rolí při odhalování korupčních případů a zejména díky nim, můžeme tuto problematiku pozorně sledovat. Záleží však na úhlu pohledu každého z nás a především na tom, jak relevantní zdroje nám jednotlivé korupční aféry přinášejí a zprostředkovávají. Je třeba také vzít v potaz, pokud mluvíme o roli médií v odhalování korupčního jednání, do jaké míry jsou jednotlivá média nezávislá a neovlivnitelná.

K tomu, abychom se lépe mohli orientovat v této problematice a v tom, jak jsou jednotlivé státy korupcí zasaženy, přiblížil jsem v této práci také to, jak je samotná korupce měřitelná. Toto měření provádí od roku 1993 Transparency International, která každoročně vydává žebříček, kde jsou státy seřazeny podle vyhodnocených výsledků jednotlivých průzkumů mezi obyvatelstvem. Jak jsem již zmiňoval v kapitole, která se tomuto měření

věnuje, považuji ho za ne zcela objektivní a skutečně vypovídající o míře korupce v jednotlivých státech. Nedůvěru v tento žebříček podporuje také fakt, že umístění v *Corruption Perception Index; CPI* závisí také na tom, zda jednotlivé státy zúčastní těchto průzkumů.

Pozornost jsem v této práci věnoval také lobbingu, který je díky své neprůhlednosti častokrát na hranici korupce. V očích veřejnosti je lobbing vnímán jako netransparentní jednání, které je již od samého počátku podezřelé. Skutečnost je však taková, že se jedná o zcela legitimní nástroj, který je prostředkem k hájení a prosazování svých zájmů a který pomáhá zkvalitňovat legislativu. Můžeme ho tedy považovat za naprosto přínosnou formy ovlivňování politických rozhodnutí.

V současné době je velice často zmiňován pojem „prevence“ korupce. Právě prevence by měla být hlavním nástrojem pro boj s růstem korupce a bujení korupčního klimatu ve všech státech světa, nejen těch postkomunistických. Dalším zásadním krokem musí být dostatečná politická vůle pro tento nesnadný boj, avšak právě ta, podle několika průzkumů ve státech bývalého východního bloku, mnohdy chybí. Tento přístup je zcela zásadní, pokud politické elity hodlají korupci předcházet a účinně s ní bojovat. Boj s korupcí bývá v posledních letech velkým trendem a velmi vděčným lákadlem jednotlivých politických stran pro to, aby na svou stranu přilákaly co možná největší počet voličů. Otázkou však je, do jaké míry tyto volební programy jednotlivé politické strany hodlají naplňovat. Přijímání těchto nejrůznějších protikorupčních opatření může být ukázkou politické vůle v boji proti korupci a její prevenci, avšak je zcela zásadní a důležité, jak budou tato opatření uvedena v praxi.

Resumé

In this thesis I have dealt with political corruption and various species of corruption. Although it is worldwide phenomenon that occurs in all political systems, I concentrated on the issue of corruption, de facto, to cases from the Czech Republic.

The first part of my thesis deals with the typology of corruption. I introduced several models and types of corruption, which I add some specific examples, which appeared in various media. Next, I tried to show measurability of corruption and perception of corruption with exclusive reference to Transparency International and Corruption perception index.

In second part of thesis I focused primarily on the lobbying and interest group, which are often mistakenly associated with corruption. At the end of this thesis I presented some anti – corruption measure, especially in Czech Republic, which should lead to a successful fight against political corruption.

Seznam použité literatury a zdrojů

Literatura

Birnbaum, Jeffrey H. (1992): *The Lobbyists: How Influence Peddlers Get Their Way in Washington*. New York, Times Books.

Drury, A. Cooper; Kriekhaus, Jonathan; Lusztig, Michael (2006): *The effects of corruption and democracy on economic growth*. In: Corruption, democracy and economic growth. *International Political Science Review*, Vol. 27, No. 2, s. 121–136.

Foret, Miroslav (2006): *Marketingová komunikace*. Brno, Vydavatelství a nakladatelství Computer Press a.s.

Frič, Pavol (1999): *Korupční klima v ČR*. In: Frič, Pavol a kol. *Korupce na český způsob*. Praha, G plus G, s. 73–115.

Frič, Pavol (2001): *Korupce – deviantní chování, nebo sociální dezorganizace? Případ české policie*. *Sociologický časopis* 1/2001, s. 65–72.

Green, Penny; Ward, Tony (2004): *State Crime. Governments, Violence and Corruption*. London a Sterling, Pluto Press.

Holmes, Leslie (2003): *Political Corruption in Central and Eastern Europe*. In: Bull, Martin J.; Newwel, James L. (eds.). *Corruption in Contemporary Politics*. New York, Palgrave Macmillan, s. 193–206.

Chmelík, Jan (2003): *Základní charakteristika korupce, formy a způsob páchaní*. In: Chmelík, Jan a kol. (2003): *Pozornost, úplatek a korupce*. Praha, Linde Praha a.s., s. 9–44.

Chmelík, Jan (2003): *Právní aspekty korupce*. In: Chmelík, Jan a kol. (2003): *Pozornost, úplatek a korupce*. Praha, Linde Praha a.s., s. 61–106.

Chmelík, Jan (2003): *Prevence korupčního jednání*. In: Chmelík, Jan a kol. (2003): *Pozornost, úplatek a korupce*. Praha, Linde Praha a.s., s. 135–142.

Chmelík, Jan; Tomica, Zdeněk (2011): *Korupce a úplatkářství*. Praha, Linde Praha, a.s.

Karklins, Rasma (2002): *Typology of Post – Communist Corruption*. *Problems of Post – Communism*, July/August 2002, str. 22–32.

Laboutková , Šárka (2010): *Typologie, formy a funkce zájmových skupin*. In: Müller, Karel B.; Laboutková, Šárka; Vymětal, Petr (eds.). *Lobbing v moderních demokraciích*. Praha, Grada, s. 127–146.

Laboutková, Šárka; Vymětal, Petr (2010): *Regulace lobbingu při institucích Evropské unie*. In: Müller, Karel B.; Laboutková, Šárka; Vymětal, Petr (eds.). *Lobbing v moderních demokraciích*. Praha, Grada, s. 107–115.

Lindstedt, Catharina; Naurin, Daniel (2010): *Transparency is not enough: Making transparency effective in reducing corruption*. *International Political Science Review*. Sage, s. 301–322.

Lindstedt, Catharina; Naurin, Daniel (2010): *Types of transparency*. In: *Transparency is not enough: Making transparency effective in reducing corruption*. *International Political Science Review*. Sage, s. 305–306.

Lombard, Paul (2001): *Neřest a ctnost: portréty z dějin korupce*. Praha, Themis.

Mareš, Miroslav (2006): *Vliv korupce na evropské systémy politických stran*. In: Dančák, Břetislav; Hloušek, Vít; Šimíček, Vojtěch (eds.). *Korupce. Projevy a potírání v České republice a Evropské unii*. Brno, Mezinárodní politologický ústav, s. 45–51.

Mazel, Michal (2006): *Aplikace evropských protikorupčních norem v ČR*. In: Dančák, Břetislav; Hloušek, Vít; Šimíček, Vojtěch (eds.). *Korupce. Projevy a potírání v České republice a Evropské unii*. Brno, Mezinárodní politologický ústav, s. 165–171.

Morlok, Martin (2006): *Politické strany a korupce*. In: Dančák, Břetislav; Hloušek, Vít; Šimíček, Vojtěch (eds.). *Korupce. Projevy a potírání v České republice a Evropské unii*. Brno, Mezinárodní politologický ústav, s. 128–140.

Müller, Karel B.; Laboutková, Šárka; Vymětal, Petr (2010): *Lobbing v moderních demokraciích*. Praha, Grada.

Novotný, Čeněk (1999): *Boj proti korupci*. Praha, Institut pro kriminologii a sociální prevenci.

Nye, Joseph S. (1967): *Corruption and Political Development. A Cost-Benefit Analysis*. In: Heidenheimer, A. J. (ed). *Political Corruption: A Handbook*. Transition Publishers, s. 963–983.

Petrovský, Karel (2007): *Korupce po česku, aneb korupce očima průměrného Čecha*. Praha, Eurolex Bohemia.

Vymětal, Petr (2006): *Typologie korupce*. In: Dančák, Břetislav; Hloušek, Vít; Šimíček, Vojtěch (eds.). *Korupce. Projevy a potírání v České republice a Evropské unii*. Brno, Mezinárodní politologický ústav, s. 13–17.

Vymětal, Petr (2010): *Co je lobbing? Vymezení, tradice, diskurz a praktiky lobbingu*. In: Müller, Karel B.; Laboutková, Šárka; Vymětal, Petr (ed.). *Lobbing v moderních demokraciích*. Praha, Grada, s. 17–37.

World Bank (2000). *Anticorruption in Transition: A Contribution to Policy Debate*. Washington, World Bank.

Internetové zdroje

Česká televize – ČT24 (2012): *Brusel pohrozil Česku zastavením dotací* (online na: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/169053-brusel-pohrozil-cesku-zastavenim-dotaci/>, náhled 3. 7. 2012).

Česká tisková kancelář; ČTK (2011): *Předražené Pandury: Češi za ně zaplatili čtyřikrát víc než Portugalci* (online na: <http://zpravy.ihned.cz/c1-52263530-predrazene-pandury-cesi-za-ne-zaplatili-ctyrikrat-vic-nez-portugalci>, náhled 3. 7. 2012).

Česká tisková kancelář; ČTK (2012): *Bulharský premiér: Země je v krizi, úředníci vrátí odměny* (online na: http://www.tyden.cz/rubriky/zahranici/evropa/bulharsky-premier-zeme-je-v-krizi-urednici-vrati-odmeny_227488.html, náhled 15. 3. 2012).

Česká tisková kancelář; ČTK (2012): *Evropská komise požaduje pro ČR přísné kontroly, jinak zastaví dotace* (online na: <http://www.denik.cz/ekonomika/evropska-komise-pozaduje-po-cr-prisne-kontroly-jinak-zastavi-dotace-20120321.html>, náhled 3. 7. 2012).

Euractiv.cz (2011): *Europoslanci podpořili společný rejstřík lobbistů Komise a Parlamentu* (online na: <http://www.euractiv.cz/evropske-institute/clanek/europoslanci-chteji-spolecny-rejstrik-lobbistu-pro-vsechny-institute-eu-008697>, náhled 6. 7. 2012).

Evropská komise: *Komise a zástupci zájmových skupin* (online na: http://ec.europa.eu/civil_society/interest_groups/definition_cs.htm, náhled 19. 3. 2012).

Evropská komise: *Reforma soudnictví a boj proti korupci pokračuje v Bulharsku a Rumunsku odlišným tempem* (online na: http://ec.europa.eu/ceskarepublika/press/press_releases/10982_cs.htm, náhled 15. 3. 2012).

Evropský parlament: *Korupce v Bulharsku blokuje čerpání fondů EU* (online na: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+IM-PRESS+20081006STO38721+0+DOC+XML+V0//CS>, náhled 15. 3. 2012).

Informační centrum vlády: *Protikorupční opatření* (online na: <http://icv.vlada.cz/cz/protikorupcni-opatreni/>, náhled 16. 3. 2012).

Janouš, Václav (2011): *Inspekce prověřuje písecké dopravní policisty, poslal ji tam jejich bývalý šéf* (online na: http://budejovice.idnes.cz/inspekce-proveruje-pisecke-dopravni-policisty-poslal-ji-tam-jejich-byvaly-sef-1yl-/budejovice-zpravy.aspx?c=A110106_214139_budejovice-zpravy_pp, náhled 15. 3. 2012).

Kreč, Luboš; Menschik, Tomáš (2008): *Premiérová dovolená: Topolánek se setkal s J&T i ČEZ* (online na: http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/premierova-dovolena-topolaneck-se-setkal-s-j-t-i-cez_63591.html, náhled 16. 3. 2012).

Kroupa, Janek (2011): *České pandury jsou výrazně dražší než portugalské, mají i horší výbavu* (online na: http://zpravy.idnes.cz/ceske-pandury-jsou-vyrazne-drazsi-nez-portugalske-maji-i-horsi-vybavu-1mc-/domaci.aspx?c=A110708_205053_domaci_abr, náhled 3. 7. 2012).

Kroupa, Janek; Marjanovič Teodor (2011): *Americká depeše: Steyr nám oznámil, že Dalík chtěl významný úplatek* (online na: http://zpravy.idnes.cz/americka-depese-steyr-nam-oznamil-ze-dalik-chtel-vyznamny-uplatek-1cj-/domaci.aspx?c=A110902_192836_domaci_brm, náhled 3. 7. 2012).

Ministerstvo vnitra České republiky: *Co je, bude a mohlo by být nového v oblasti potírání korupce a úplatkářství* (online na: <http://www.mvcr.cz/clanek/co-je-bude-a-mohlo-by-byt-noveho-v-oblasti-potirani-korupce-a-uplatkarstvi.aspx>, náhled 17. 3. 2012).

Ministerstvo vnitra České republiky: *Protikorupční opatření vlády České republiky* (online na: <http://www.mvcr.cz/clanek/protikorupcni-opatreni-vlady-ceske-republiky.aspx>, náhled 15. 3. 2012).

Ministerstvo vnitra České republiky: *Strategie vlády v boji proti korupci na období let 2011 a 2012* (online na: www.mvcr.cz/.../strategie-vlady-v-boji-proti-korupci-na-obdobi-let-2011-a-2012-pdf.aspx, náhled 20. 3. 2012).

Rovenský, Jan (2011): *Rozdal jsem stotisícové odměny a nestydím se za to, řekla Bárta* (online na: <http://www.novinky.cz/domaci/226281-rozdal-jsem-stotiscove-odmeny-a-nestydim-se-za-to-rekl-barta.html>, náhled 27. 6. 2012).

Syrovátka, Tomáš (2012): *Tým vyšetřovatelé korupce kolem pandurů se rozpadl* (online na: http://zpravy.idnes.cz/tym-vysetrovatelu-korupce-kolem-panduru-se-rozpadl-f9k-domaci.aspx?c=A120209_210251_domaci_brd, náhled 3. 7. 2012).

Šupová, Tereza (2011): *Skandál v Bulharsku. Tajné odposlechy ohrožují i premiéra* (online na: http://www.lidovky.cz/skandal-v-bulharsku-tajne-odposlechy-ohrozuji-i-premiera-pzh-ln_zahranici.aspx?c=A110118_155508_ln_zahranici_jv, náhled 15. 3. 2012).

Tittl, Tomáš (2010): *Šéf dopravní policie v Písku skončil, podezření z braní úplatků popírá* (online na: http://zpravy.idnes.cz/sef-dopravni-policie-v-pisku-skoncil-podezreni-z-brani-uplatku-popira-1er-krimi.aspx?c=A100726_103340_krimi_ttt, náhled 15. 3. 2012).

Toman, Karel (2011): *BIS: Stát tuneluje vlastní firmy, ovládli je lobbisté* (online na: <http://aktualne.centrum.cz/ekonomika/penize/clanek.phtml?id=713372>, náhled 16. 3. 2012).

Transparency International: *Na celosvětovém žebříčku CPI – Index vnímání korupce 2011 se Česká republika dělí o 57.– 59. místo s Namibií a Saúdskou Arábií* (online na: <http://www.transparency.cz/celosvetovem-zebricku-cpi-index-vnimani-korupce-2011-ceska-r/>, náhled 10. 2. 2012).

Transparency International: *O nás* (online na: <http://www.transparency.cz/o-tic/>, náhled 2. 7. 2012).

Transparency International: *Who we are/Our organisation* (online na: <http://www.transparency.org/whoweare/organisation>, náhled 2. 7. 2012).

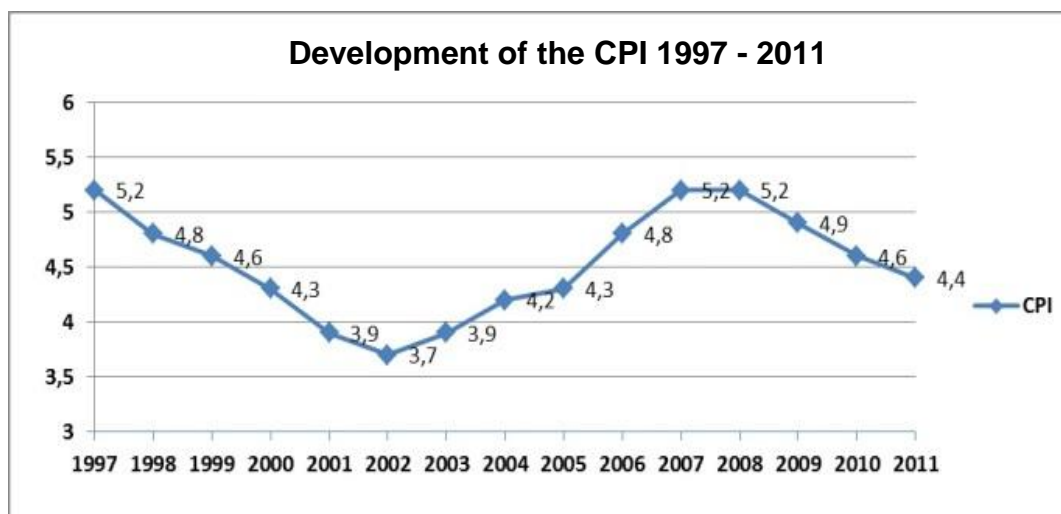
Vaculík, Radim (2007): *Lízner seděl za korupci, teď je nařčen z podvodu* (online na: <http://www.novinky.cz/domaci/123337-lizner-sedel-za-korupci-ted-je-narcen-z-podvodu.html>, náhled 3. 7. 2012).

Vláda České republiky: *Zprůhlední lobbying?* (online na: <http://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/pri-uradu-vlady/karolina-peake/v-mediich/zpruhledni-lobbying--94370/>, náhled 20. 4. 2012).

Zpravodajská agentura Mediafax (2012): *Zákon o lobbyingu bude do konce června. Připraví ho Karolína Peake* (online na: <http://tn.nova.cz/zpravy/domaci/zakon-o-lobbyngu-bude-do-konce-cervna-pripravi-ho-karolina-peake.html>, náhled 6. 7. 2012).

Příloha

The perception of corruption in the Czech republic since 1997 – 2011³⁵

³⁵ Zdroj: Transparency International, České republika (TIC), online <http://www.transparency.cz/celosvetovem-zebricku-cpi-index-vnimani-korupce-2011-ceska-r/>, náhled 19. 4. 2012.